

4th
Difs.

4.834

4° Diff. 4834.

80
0

28.
DISSERTATIO PHYSICO-MEDICA .
INAUGURALIS
D. E.

CANCERIS
HORUMQUE PARTIUM NATU-
RA ET USU
QUAM

In Alma Catholica & Electorali

Universitate Ingolstadiensi

Consensu & Auctoritate

Inclyti Collegij Medici

Sub Præsidio

JOANN. JACOB. TREYLING

Phil. & Medic. Doct. Seren. Elect. Bavar. Consi-
liarij, Medicinæ Professor. Publ. Ordinarius. & Academ.
Cæsareo-Leopoldinæ Natur. Curios. Collegæ.

PRO SUMMIS IN ARTE SALUBERRIMA HONORI-
BUS RITE CONSEQUENDIS.

Publica Eruditorum Disquisitioni submittit.

PHILIPPUS HERMANNUS

ANTONIUS SCHRADER,

Vechta-Monasteriensis Westphalus.

Mense Aprili Anno M. DCC. XXI.

INGOLSTADII, Typis Thomæ Gräf, Typog. Acad.

DISSERTATIO PHYSICO-MEDICA
INAUGURALIS
D.E.

CANCERIS
HORMONUM PARTUM NATU.
R.A. ET U.S.
GUAM

In Alma Catholica & Electorali

Universitate Ingolstadtensi

Consensu & Auctoritate

Inclyti Collegii Medici

Sub Praesidio

JOHANNES TREYLLING

Phil. & Medic. Doct. Secret. Elect. Palat. Comiti

Med. Praesident. & Acad. & Archid.

Collegii Ingolstadtensis Praesident. Collegii

PRO SUMMIS PARTIBUS ATQUE HONORIBUS

ET IN COMPLETIS

Praesentibus (omnibus) (per) (sua) (sub) (stantia)

PHILIPPUS HERMANNUS

ANTONIUS LEHRER

Vetus Monasterii Westphalensis

1777 Anno M.DCC.LXXI

IN OSTIA, Typo Thomaus, Typo & Aed.

REVERENDISSIMO.

ET

SERENISSIMO
PRINCIPI

AC

DOMINO, DOMINO

CLEMENTI
AUGUSTO

S. R. I. PRINCIPI,

ET

EPISCOPO MONASTERIENSI,

AC PADERBORNENSI,

UTRIUSQUE BAVARIÆ

Et Superioris Palatinatus

DUCI,

Comiti Palatino Rheni, Landgravio Leuchtenbergæ,

Burggravio Strombergæ,

Comiti Pyrmontia,

Domino in Borckeloh, & Wörth,

Veteris Oettingæ Præposito, &c. &c.

Principi ac Domino suo Clementissimo.

REVERENDISSIME

A C

SERENISSIME

PRINCEPS.

Domine Domine Clementissime.

Uod malus mala malum non ferat bonum,
illa Paradisi malus pessima experimento heu
nimis lugubri! docuit Evæ filios; quod verò
omnis arbor bona fructus bonos faciat, (a)
si quis dubitare ausit, fructiferum intret BO-
JORUM Pomarium, & admirabitur fec-
cundissimam, quasi palmam exaltatam, arborem, Gloriosi-
simam nempe Stirpem BAVARICAM, cujus rami spatiosis-
simi non tantum per totam, quàm latè patet, Europam, sed &
in Coelum usque expansi superbiunt. *Ecce arbor in medio*
terræ, & altitudo ejus nimis, magna arbor & fortis, & pro-
ceritas ejus contingens cælum: aspectus illius usque ad termi-
nos terræ: folia ejus pubherrima, & fructus ejus nimius.
(b) Somnium hoc fuit Chaldaeorum Regi inauspicatissi-
mum, nostræ Arboris Schema verissimum. Hæc enim ar-
bor

(a) Math. 7. v. 18. (b) Danielis 4.

bor est antiquitate nulli cedens, Majestate nulli secun-
 da, quæ Heroico THEODONIS (c) Semine annis abhinc du-
 centis & aliquot supra millesimum orta, in illud fertilissimæ
 Majestatis fastigium emicuit, ut in ea tot Imperatorum, Re-
 gum, Triumvirorum, Ducum, Principum & Heroum Lu-
 mina rutilârint, quot ex illa stirpes, & capita in summum
 Orbis, & Ecclesiæ decus ac æviternam Posterorum gloriam
 maturuerunt. Hæc est illa arbor, quæ Imperio Romano
 novem saltem *Cæsares*: Regnis Italiæ, Franciæ, Bojariæ ad
 minimum viginti duos *Reges*: Septemvirorum Collegio ex
 Utraque Rudolphi & Ludovici linea viginti aliquot *Electo-
 res*: alijs quamplurimis Regnis, Ditionibus & Provincijs
 innumeros Marchiones, Comites Palatinos, Dynastas, &
 Majores domûs, eos verò omnes Heroës maximos, fortu-
 natissimo semper partu enixa est. Hæc est illa arbor, de
 cujus frondibus, Orthodoxæ quoque Matri Ecclesiæ,
 ejusque per Europam Filiabus volupe fuit, eximios fru-
 ctus decerpere, suisque tum purpuratis Pileis, tum Episco-
 palibus Mitris cohonestare. Ultra decem numerantur Ec-
 clesiæ Cathedrales, quæ non unâ solùm vice BOJCO de San-
 guine Principibus Pedum, Mitramque suam subijcere hono-
 ribi duxerunt maximo. O igitur tērque quaterque beata
 mea Patria, felices *Monasterij & Paderbornæ Ecclesiæ*, quæ
 vestigia Majorum vestrorum nuper iterum relegere, & avi-
 tã Bojorum Principum virtute in Ernesto & Ferdinando
 (d) inescatæ, AUREUM POMUM, non quidem ex Hesper-
 ridum hortis, sed ex Bavarïæ viridarijs unanimi voto, con-
 cordi affectu vobis eligere non horruistis: licet funesto omi-
 ne percussis horrere forsā licuisset, dum paulò ante feralis
 Libitinæ vermis Ejusdem Prosapiæ Fructum desideratissi-
 mum

(c) Theodo juxta primævam Celtarum, à quibus ortum traxit Boiorum Proto-pa-
 rens, linguam, HEROS, audit. (d) Uterque Episcopus Monasteriensis, ille anno 1585.
 hic circa annum 1612.

mum (e) prius, quàm ILLE vos vidit, lachrymando morfu
corrofit, spémque vestram de IPSO conceptam dolenter de-
lusit.

Verùm quodnam ego POMUM AUREUM memo-
ro? Non aliud, nisi TE REVERENDISSIME ac SERE-
NISSIME PRINCEPS, Cujus Virtutum corusco fulgore Tui
subditi, velut Aquilæ Solis lumine attracti, Cujus Pietatis &
Clementiæ dulcoribus, velut apes fragrantium pomorum
gratijs, affecti, TE ferventissimè desiderârunt, & festivos in-
ter gestientium & aggratulantium plausus susceperunt, fir-
miter persuasi, sibi eâ morum & oris TUI dignitate, illâ ma-
turityte sermonis, illo animi sublimis vigore, ad suscipienda
Populorum gubernacula pridem ante ætatem maturis, quæ
& qualia in vultûs TUI Majestatem dudum suspexerunt, eò
certiùs consultum fore, quò clariorem prioribus annis in
Serenissimis Prædecessoribus, Agnatis TUIS, *Ernesto & Ferdi-*
nando cum admiratione, & intimâ animorum dulcedine hau-
serunt experientiam. Imò quid dubitare debuissent? cùm
TE PRINCEPS CLEMENTISSIME, CLEMENS SE-
RENISSIME, ex illa prognatum Domo sciverint, in cujus
gremio, tanquam nativâ sede, altissimas omni ævo radices
egerunt PIETAS, CLEMENTIA ET FORTITUDO;
unde non potuerunt non propullulare summa semper in hac
Gloriosissimâ Stirpe Heroica facinora, & ex his maximæ Or-
bis Dignitates. Totidem pro hac veritate ibidem Testes,
quot longâ serie stant Heroës, omnes Maximi, quia Optimi.
Gemina nempe inter Bojos, una *Virtutis*, *Dignitatis* altera,
Metempsychosis perennat: In sequentium mores, antece-
dentium exempla, & horum dignitates in illorum vertices
migrant: licet Personæ communi Mortis lege percant, nun-
quam tamen perit Gloria in BOJORUM surculis semper reviviscens:

Hæc

(e) Philippus Mauritius, Episcopus vix promulgatus Monasterij, obiit Romæ 1718.

HæC Manet , hæCqVe aVIDos non paVet Vna rogos (f)

Exemplum jam non aliundé quærimus, nisi à TE ipso
SERENISSIME PRINCEPS , cujus PIETAS & RELI-
GIONIS FERVOR jure hæreditario adeò pleno in TE
transierunt , ut profectò , tempore , quo Urbs urbium, &
Orbis Domina Roma TE cum SERENISSIMO FRATRE
TUO pientissimæ memoriæ incolam habuit , VESTRAS-
QUE Virtutes coram fuit admirata, de VOBIS, quod olim
de SERENISSIMIS PHILIPPO & FERDINANDO (g)
pronunciare potuisset: *Angelos in Urbem venisse*. Non mo-
dò Aquilæ sed & Leoni nativa proprietas est, pullos suos So-
lis ab alto splendentis lumini irretortis oculis aspiciendo as-
suefacere: elegans Pietatis Symbolum Bavaris Leonibus do-
mesticum,

qVels est reLLiglo aC pletas Dos prIma, VigórqVe.

Quid de TUA CLEMENTIA dicam? quam si depin-
gerem, vereor, ne duxisse penicillum credatur adulatio. No-
mine & omine CLEMENS es CLEMENTISSIMUS , à
Clementissimis PATRE, AVIS, & PROAVIS non dege-
ner Filius. FORTITUDINEM TUAM, quis nesciat? Or-
bis novit Universus, quo animi robore, quâ constantiâ u-
trâmq; fortunam tuleris. Ita nempe est, fortes creantur
fortibus, Fortitudo virtus est B-O-J-C-O Leoni coætanea,
gentilitia.

DVas VoCes BaVarVs aC FortIs esse synonyMa.
tot sæculorum historiæ probant. Carolus V. adhuc
puer obrepebat Leonum carceres, non sine felici futuræ
Mag-

(f) Ovid. Epistol. ad Liviam. (g) Uterque Serenissimus Dux Romæ fuerunt circa
annum 1592.

Magnanimitatis & Fortitudinis augurio. TU SERENIS-
SIME PRINCEPS à Leonibus natus, inter Leones educa-
tus, non tantum oviculas PEDO regere, Pietate ducere, Cle-
mentiâ fovere, sed & GLADIO, & Leoninâ fortitudine eas
protegere, luposque ab ovili repellere didicisti, non ne-
scius, sub hujus Virtutis Umbone Principatum stare securum,
Mitrâque tuto quiescere.

Talem ergo Tantumque Principem, meumque meâ-
que Patriæ Dominum & Episcopum Clementissimum dum
TE CLEMENS SERENISSIME profundissimâ adgeni-
culatione deveneror, patere, ut & ego ad Thronum SERE-
NITATIS TUÆ affectu demississimo flexoque adrepam
poplite, & quod mihi per quadriennium studiorum cau-
sâ absenti, tunc, ubi Patriotæ mei, in omnem lætitiâ
effusi, tenerrimis animorum studiis TE Advenientem recepe-
runt, fidemque TIBI debitam jurâunt, non licuit, homa-
gium deponam; hocque, utut levidense studiorum meo-
rum, quibus in Alma & Catholica MAJORUM TUORUM
Universitate Ingolstadiana coronidem imposui, specimen
Phyfico-Medicum SERENISSIMO NOMINI TUO post
Clementissimè prius obtentam facultatem consecratum of-
feram. Munus sanè exiguum, quia tamen de CANCRIS
tractat, TUO NOMINE non prorsus indignum, tum quod
Cancer, præsertim ille, qui *Pagurus* dicitur, olim è collo E-
phesæ Dianæ suspensus fuit in Symbolum PRUDENTIÆ
& CONSILII, (h) quæ Dotes sunt TIBI congenitæ, tum
quod Cancer aliquis marinus Indiarum Apostolo S. Xave-
rio suam è collo pendulam, & contra tumultuantes maris
fluctus è navi demissam, in aquas autè fortuito dilapsam CRU-
CEM, post 24. horas in littore ambulanti, summo cum pro-
digio restituit. (i) CRUX non minima pars est inter In-
signia

(h) Rondeletius (i) R. P. Daniel Bartoli S. J. in vita S. Franc. Xav. l. 2. n. 16.

signia Episcopalia, & sicuti Servator nostro, Primo in terris Episcopo (k) inter Latrones pendenti summo CRUX fuit dedecori, post Gloriosissimam verò Anastasin summe honorifica, ita Modernis Episcopis CRUX è collo pendula in maximum decus cedit: ut adeò non ineptè huic Monili inscribi possit:

Venit ex DeDeCore DeCVs. (l)

Hoc quantulumcunque donum ita suscipe SERENISSIME PRINCEPS, uti solet oblata sibi munera Deus, apud quem hæc omne ab offerentium affectu pretium habent. Redde vicissim, quod Deus, & TU quoque libentissimè indulges, mihi verò pretiosissimum est, AFFECTUM TUUM Clementissimum, quem possibilibus quibuscunque in TUÆ salutis, patriæque emolumentum obsequiis mereri, atque ulteriora mea studia, labores, sanguinem & vitam meam TIBI deinceps penitissimè consecrare, promptus, paratúsque permanebo.

Reverendissimæ Serenitati
Tuæ

Devotissimus & Subiectissimus

Philippus Hermannus Antonius Schrader,
Vechta-Monasteriensis Westphalus.

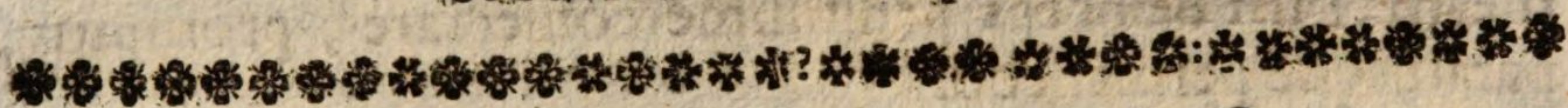
(k) 1. Petr. 2. v. 25. (l) Picinelli mund. Symbol. l. 14. c. 7. n. 44.

A P P R O B A T I O
THEOLOGICA.

DISSERTATIO hæc PHYSICO-MEDICA INAUGURALIS de CANCRIS, HORUMQUE PARTIUM NATURA & USU non modò nihì Moribus, & Fidei Orthodoxæ adversum continet, sed etiam Clarissimi Authoris Eruditionem ac industriam magnoperè commendat. Dignissima proin est, quæ ad nostræ Universitatis Decus, & Doctissimi Domini Defendentis ornamentum perpetuum sub SERENISSIMI PATRONI Protectione Clementissima in lucem prodeat.

Ita Censet

PAULUS ZETL, S. J. SS. Theol. Prof. Ord.
& Sacræ Facultatis p. t. Decanus.

A P P R O B A T I O
MEDICA.

Præsens Dissertatio, cùm Modernorum Principijs exactè consentanea accuratam nobis de CANCRO, EJUSQUE PARTIBUS, Anatomen sistat, atque omnia, quæ de ijs dici ac disputari possunt, pulcherrimè exponat, dignissima est, ut in lucem publicam ac Certamen Academicum prodeat, in quo Ornatiss. ac Doctiss. D. Defendens, egregiam suam, quam diversis in Academijs hausit, doctrinam Medicam publicè ostendere queat,

Ita censet

JOAN. BAPTISTA NEEFF, Ser.^{mi} Elect. Rav.
Consiliar. & Institut. Medic. Professor Ord.
p. t. Facult. Decanus.

Honori & Amori

Ornatissimi ac Doctissimi Domini Defendentis

PHILIPPI HERMANNI ANTONII
SCHRADERI,

Medic. Candidati.

Nubivagas decus inter aves, Jovis Ales, aperto
Æthere, vi pullos sistit ad astra suos.
Et probat aspectu sobolem ad radiantia Phoebi
Lumina, conjungens lumina luminibus.
Degeneres, positosque dolo necat: educat illos,
Et patrij hæredes fulminis esse facit.
Sic Te *Schraderum* Doctrina attollit in altum,
Doctorum & radios sustinuisse facit
Belligeræ exacuunt Aquilæ sua lumina Sole:
Ingenia ast acuunt spicula docta Virum.
Ergo age, nec metuas doctum tentare duellum,
Dum non tentandum est Martis, at Artis opus.
Ergo age, pungentes spinas cape, verna sequetur
Mox rosa, quæ cinget tempora docta tibi.
Auspice CLEMENTE AUGUSTO certamina misce,
Nil Clypeo hoc tectus, quod verearis, habes.
Congredere & validis depugna viribus, hostes
Quæ jaciunt, telis tela retunde tuis.
Non dubium inde feres summâ cum laude triumphum
Et Tibi perpetuò fama superstes erit.

hoc optant

sIngVLI Artls saLVberrIMæ StVDIOSI.

Ornatissimo Doctissimoque

Domino Defendenti.

Sicuti, pullato quæ nox occultat amictu,
Mox plenâ ostendit candida Luna face :
Sic dat de CANCRIS hæc Dissertatio luci,
Sæcula quæ tenebris occuluere diu.
Nam, quid CANCRORUM sint CHELÆ, CRUSTA,
LAPILLI,
Quæ GENERA & SPECIES, quisve sit USUS,
ait.

Martia sunt CANCRI gens : & Tibi Martia Virtus :
Est *Schrudere*, cui Docta palæstra placet :
Intrepidè hanc intra, gladium benè dirige linguæ,
Sta, nec cancrino regredîre pede.
Est labor iste brevis : paulò post præmia digna :
Conspicies : Laurus cinget honora comas.

Ita

in Cero anIMO appLaVDit :
Ioannes GeorgIVS VögeL.

PRÆFA-

P R Æ F A T I O

Auctoris

Ad Lectores Academicos Curiosos.

Quantâ industriâ , quibus conatibus quàm liberalibus æris proprij impendijs nonnulli diversarum nationum Magnates , Imperatores , Reges & Principes , nec minùs privati etiam curiosique Viri nullo non tempore fuerint usi in Magnificè construendis artis & naturæ gazophylacijs , ij sanè norunt , quibus ad exteras Regiones terrâ marique peregrinari , talibûsque ac tantis omni admiratione majoribus Macrocosmi ostentis & oculos & animum inescare datum est. Hi enim verò plenis narrare Buccis nunquam cessabunt, quid rari, quid pretiosi in Muséo Cæsareo-Viennensi, Regio Hafniensi, Gottorpiano - Holsatico , Quid in Gazophylacio Electorali Saxonico Dresdensi, quid in Theatro & Horto medico Lugdunensi, in Collegio Greshamensi Britannico , quid in Gazophylacio Regio Parisiensi, quid in Laboratorio Florentiæ, in Thesaurario Ludovisiano, Burghesiano, Farnesiano, Kircheriano Romæ, Aldrovandino Bononiæ, Moscardino Veronæ, Septaliano Milani; Salano Patavij, in Muséis & pinacothecis Rosini, Foscarini, Grimani, Venetijs, aliisque pluribus in locis spectârint. At utut hæc sint Magnifica, speciosissima & maximè stupenda, fumum nobis pro luce & umbram pro corpore obrudunt , si conferantur cum Magnificentissimo Protoplastis Divini, Dominique Dominantium Gazophylacio, quod in aspectabili hujus mundi Machina ab æterno ordinavit , & in tempore disposuit. Quis non exclamaret cum Psalte Regio : quam Magnifica sunt opera

P R Æ F A T I O.

opera tua Domine (a) dum oculis suis non tantum spatiosissimam Cœlestis cimeliarchei concamerationem peragrat, & lucidissimos Scintillantium Laminarium tum fixorum, tum errantium, quasi tot coruscorum adamantum & carbunculorum orbes incomprehensibili numero & magnitudine inibi suspensos contemplatur, sed & per tria sublunaria naturæ Regna curiosius excurret, ibidemque tum vegetabilium admirandam diversitatem specierumque myriades, tum mineralium & metallorum in subterraneis Cryptis varietatem & elegantiam, tum animalium in aëre volitantium, in terra gradientium, in aquis natantium immensum & inexplicabilem numerum genera & species, hucusque à nullo Physicorum, utut solertissimo, satis descriptas, nec forsan ante universalem hujus mundi catastrophem satis describendas, pensiculatius intuetur. Pro cuius veritatis argumento, ut mille alia taceamus, nobis serviat unicum ex animalium aquatiliū tribu desumptum Cancer scilicet, cuius solius subalterna genera differentias & numerosissimam varietatem Aristoteles quidem, Plinius, Gesnerus, Aldrovandus, Rondeletius, Bellonius, Scaliger, Theodorus de Gaza, Rajus, centeni-que alij Recentiores in doctissimis suis scriptis nobis prodiderunt, nemo tamen ita exhausit, ut non indies plures hucusque ignote cancerorum species quoad Locum, figuram, aut alias quasdam proprietates ab alijs discrepantes in conspectum veniant. Hoc ergo Cancrinum obsonium Tibi appono Lector Curiose Academice: at quam metuo, ne tu illud tanquam cramben bis coctam respuas, & nare attracto, frontēque corrugata mihi objurges, cancos jam annis abhinc quinquaginta fuisse coctos, & absolutissime decoctos orbi que litterato appositos ab Illustri olim Academiæ Cæsareo-Leopoldina naturæ curiosorum Præside Domino Philippo Jacobo Sachsio à Leuvenhaimb in sua exasciatissima Gammarologia: neque decere talem materiam, quæ ab alio hujus Academiæ collega tractata jam fuit, tractandam assumere. Verum tolle, lege, & si non plurima in hoc tractatulo inveneris à Domino Sachsio non tacta, Ipsi dubia & hucusque detecta, nova inventa tunc incognita, ordine & augmento longè diversa, plagij me arguas, tibi non inhibeo: quod minus facies, si tibi fidem meam obligavero, me de Gammarologie Sachsiæ 1665. editæ (cujus compos fieri non potui) contentis plius non scire, quam ex illius compendio, quod clarissimus Michaël Bernardus Valentini Miscellaneis naturæ curiosorum postea adscripsit, colligere potui, quod tamen perpaucum est: unde for-

(a) Psal. 91. v. 6.

P R A E F A T I O.

san contingere potuit, ut quàm plurima in apricum proferam ex iisdem fontibus & scriptoribus derivata, ex quibus eadem hausit Dominus Sachi-
sius. Quòd autem pro thesibus publicis hanc de Cancris præ alia po-
suis materiam elegerim, ansam mihi suppeditavit oculus seu lapis mon-
strosus in Cœnobio quodam Bavariæ Celeberrimo Ord. S. Benedicti ex
astaco fluviatili mari cocto recens à me exemptus totus globosus & me-
diocris Nucis avellanae magnitudinem adæquans, qui diffractus sex ovula ex
rubro flavescetnia illis similia, quæ ovario adhuc inclusa sunt, in se con-
tinebat, & quod consequens est, dubium me fecit, an non hi lapides (de
quorum natura, natalibus, & generationis loco, quantum scio, nemo ex
Solertissimis etiam naturæ scrutatoribus, certi quidquam, quod intellectum
satiare posset, hucusque nobis communicavit) spermaticæ materiæ soboles
dici mereantur. Nec me ab hac opinione abducere potuit illa certitudo
Physica, quòd nempe hi lapides in maribus solùm, ovula verò in femel-
lis reperiantur, cum non nesciam, in quam plurimis animalibus brutis æquè
ac in homine Androgynum quid observatum fuisse, quod pariter in prædi-
cto astaco accidere potuit, ut nempe & ovaria saltem imperfecta præter
partes genitales masculas in eodem fuerint individuo: cum ex Anatomia
Cancrorum innotescat, hos lapillos ibi reperiri, ubi vasa spermatica in
mare, & ovaria in femella suam sedem obtineant, uti clariùs ex infra
dicendis innotescet. Interim pro conjectura hæc vendo & assensum sine
alteriore disquisitione mihi non vendico. Quocirca totum hunc discursum
publicæ ventilationi, & tuæ, Academice Lector curiose, Prudenti diju-
dicationi exponere placuit. Fave & vale.

CAPUT I.

De Cancrorum homonymia.

N Omina Rerum sunt Indices seu signacula, ex quorum enodatione non minimum ad ipsam rem penitus noscendam claritatis emergit. Hoc posito, more alias consueto ab ipsius vocabuli homonymia Etymologia & Synonymia exordium ducimus. Est autem vox *Cancer* homonyma seu æquivoca significans

1. Malum illud, quod

- - - solet immedicabile cancer
serpere, & illas vitiatas addere partes. (b)

2. Certum quoddam sidus in Zodiaco, ideò cancer dictum, vel quia ex stellis in formam cancri inter se dispositis constat, vel quia conversione regressuque tam peculiari in hoc animali animadverso per ejus Imaginem, ostendere voluerint solis cursum, qui cum eò progressus fuit, retrorsum auferri, ac tantumdem auffugere videatur (c) Et ideo huic sideri symbolista inscripsit *Ad sublimia retrorsum.* (d)

3. Forficem, uti desumitur ex Casaubono dicente: rectè *Καρκίος χάλκeos* forfex dicitur, nam teste etiam Eustathio, forfices appellarunt *Καρκίος* propter conjugationem, qua Connectuntur due *χηλαί* (e)

4. Genus quoddam calceamenti apud Hesychium & Pollucem (f)

5. Versus retrogrados seu reciprocus, quos etiam cancrinos, & si ex quinque pedibus constant, Sotadeos appellant, quales sunt:

Signa

(b) Ovid. lib. 2. Metamorph. (c) Pier. Valer. Hieroglyph. L. 28. f. 262. (d) Picinelli Mund. Symbol. L. 1. n. 388. (e) in Athenæum c. 2. L. 15. (f) Pancr. Brun. lex med.

Caput II. De Cancri Etymologia & Synonymia.

Signa te signa temerè me tangis & angis.

Roma tibi subito motibus ibit amor (g)

6. Clathrum reticulato textu factum, quod ex sexto Pompeio Festo de verborum significatione, ex Scaligero & Nicolao Perrotto probari potest, quorum ultimus disertè sic loquitur: Cancri dicebantur Antiquis, qui nunc cancelli per diminutionem vocantur, hoc est, opus subtili materia in transversum compacta ad similitudinem retis factum, quòd frequentia foramina habeat, qualia sunt, quæ in corpore efficit morbus, qui cancer vocatur.

7. Vinculi genus apud Galenum (h) quod capiti convenit: fascia scilicet in plures partes scissa cancrorum pedum speciem referentis. (i)

8. Os Jugale Græcis ζυγῶδες & Καρκίνος apud Pollucem teste Aldrovando & Gorraeo (k)

9. Tandem animal Μαλακόστρακον id est crustaceum seu quod Scaligero, ineptè forsan, placet, testicorium, aquatile, de quo nobis hæc unice sermo est.

CAPUT II.

De Cancri Etymologia & Synonymia.

IN hac ergo generali significatione acceptum hoc animal Cancer Latinis vocatur, vel quia concha est crura habens, ut quasi sit conchicrus, prouti vult Isidorus. (l) cum quo Papias Grammaticus in suo Lexico colludit dicens; Cancer dictus, quòd in testa in modum concharum habitat. Vel quòd à Græco vocabulo Καρκίνος desumptum sit, & transpositis elementis juxta Scaligerum (m) in Latinum Cancer abierit. Vel denique probabilius, quòd à Veterum Græcorum vocabulo Γάγλις unde cancer, quemadmodum à Γάγλις conger seu conger originem suam duxerit.

Græcis sonat uti sæpius insinuavimus Καρκίνος, quamvis Mathiolus (n) Καρκίνος Græcum vocabulum non pro genere, quemadmodum Cancer apud Latinos, accipiendum esse putet, verbis:

A 3

Græce

(g) vid. Scaliger. L. 2. Pesticorum. c. 30. (h) Lib. de fasciis (i) Joan. Gorraeus definit. Med. (k) vid. Anatomici. (l) L. 12. c. 6. (m) Exerc. 245. 2. (n) in Lib. 2. Dioscoridis.

Caput III. De Cancri Definitione.

Græcè *Kαρκίνος* non eum significat. cancrum perperam vocatum, qui *αἰσάνος* appellatur a Græcis, sed qui rotundo corpore habetur, quem nos Hetrusci vulgari nomine dicimus granchio. Germanis *Krebs* / Anglis *crevis*; Saxonibus *Kreuet* vel *Kreefft* / Belgis *Krabbe* / Gallis *écrevice*, Italis *Gambaro*, Hispanis *Cangrejo*, Polonis & Hungaris *Rax* vocatur.

CAPUT III.

De Cancri Definitione.

1 **E**X modò dictis abundè constat, nos cancrum pro genere omnium crustatorum accipere, sequentes in hoc Plinium cum plurimis R. R. quorum prior *Carabi*, inquit, à cæteris cancris distant cauda. (o) licet alijs cum Sachſio Ulyſſem Aldrovandum forſan ſeſtato ſola animalia crustata exanguia rotunda & marina cancròs vocare placeat.

2 Nobis definitur cancer in genere animal inversum, aquatile, exangue, malacoſtracon, transversum, aut retrò incedens, ſeu quod vult Williſius (p) retrò natatile.

3 Dicitur 1. *Animal inversum*, in quo nos pridem anteiviſſe Emanuel König Medicus Baſileenſis, qui cancròs animalia vocat *inverſa* (q) non alia ex ratione, quam quòd cancer in dorſo gradiatur, ventre in ſublime elevato, quòd etiam, ex alia tamen cauſa, innuit Thomas Williſius loco citato, dum dicit: *illorum crustatorum partes & viſcera reſpectu aliorum animalium aut inverſa, aut oppoſita eſſe videntur, nam quoad membra & partes motrices non oſſa reguntur carnibus, ſed carnes oſſibus.*

4 Dicitur 2. *aquatile*, quòd ſaltem de plerisque prædicari poteſt, licet etiam terreſtres & volatiles inveniantur, improprie forſan cancri, & magis animalia cancrimorpha appellandi, de quibus infra ſub differentijs.

5 Dicitur 3. *exangue*, quòd ſanguinem non habeat proprie talem.

Dicitur 4. *Malacoſtracon*; manum ducentibus Galeno (r) & Ulyſſe

(o) L. 9. cap. 31. (p) Tract. de animalibus brutis. c. 9. (q) in Scholio ad obſervationem 163. Ephem. nat. cur. Dec. 1. anno 1. (r) lib. 3. de aliment. facult. 633.

Caput IV. De Cancrorum Differentijs.

Ulyſſe Aldrovando (s) contra multos Zoographos, qui communiter Cancros inter oſtracoderma ſeu teſtacea numerant, cum tamen cancri qualescunque ſint, *non teſtis* quæ ſubſtantia ſunt magis lapideæ, ſeu juxta Ariſtotelem Siliceæ, quales ſunt oſtreæ, Mater perlarum, chamulæ, vertebræ, Solenes, Tellinæ, buccinæ, purpuræ, & id genus oſtracoderma, ſed *cruſtis*. cooperiantur; ſunt enim *malacoſtraca*, inquit Plinius, *animalia*, quibus *cruſta* pro tegmine, *Omne genus cancrorum*. Et hinc Gaza ex Ariſtotele cruſtata & cruſtacea vertit:

Dicitur tandem *ſ. tranſverſum ſeu retrò incedens*: nam, ut ait Ariſtophanes: *Ambulet ut cancer rectà, haud effeceris unquam*: quod in vulgus adeò notum eſt, ut per cancerum nunc retrò, nunc oblique, nunc prorſum euntem cum Lemmate: *verſatili grefſu*, homo inconfans, & pro diverſa fortuna facile mutabilis, aut etiam peccator à via mandatorum perpetuò aberrans designari ſoleat juxta illos D. Gregorij Nazianzeni Verſiculos:

*At velut obliquo gradientes tramite cancri,
Aut velut obliqui ſinuose membra trahentes,
Angues, vivetis depreſſo pondere carnis. (t)*

CAPUT IV.

De Cancrorum Differentijs.

Cancrorum Genus multiplex eſt, nec facile enumerandum, Verba ſunt Philoſophi Stagyriz (u) Ita eſt: ſi enim differentias eorum à magnitudinis, figuræ, aquarum, locorum, cruſtarum, chelarum, & proprietatum varietate deſumere volumus, innumera profectò illorum ſpecies in cenſum venient. Nos ut confuſionem, quam in deſcriptione horum animalium Ariſtoteles, Plinius, Ulyſſes Aldrovandus & alij Zoographi nobis offundunt, declinemus, differentias cancrorum in ſequentem ſchematiſmum conjicimus, ex quo facile videre eſt ſubalterna cancrorum genera & ſpecies:

Tabula

(s) De cruſtatis L. 2. c. 1. (t) Carm. de Virginitate. (u) Lib. 4. hiſtor. animal.
p. 2.

Tabula.

				Hippocarcinus	prima
				Aldrovandi	secunda
			Maja cujus	cum speciebus .	tertia
			species sunt		quarta
				Cancer marinus prodigiosa	
				magnitudinis Paulini	
				Cancer Moluccanus	
			Pagurus cujus	Vulgaris	Orbiculatus
			species sunt		quadratus
				Rondeletij.	
				Rotundus parvus.	
			Heracleoticus	Hirsutus Ulyssis Aldrovandi	
			& species	Rondeletij.	
				Lupus marinus.	
			Cancer Eques.		
			Cancer flavus Undulatus Rondel.		
			Varius seu marmoreus		
			Chelaru varie-	Macrochelus	Leptochelus
			tate differens		pacchichelus
				brachichelus.	
			Cancer cordis	figura gaudens.	
				Gammarus seu	Leo.
				astacus Marinus	Elephantus.
					Cuman.
					parvus Rond.
				Locusta	
				Lata . .	Ursa major.
				gibba	minor.
				Squilla	
				crango.	
				parva	
				Mantis.	
			fossilis	conchas	Pinnotheres
			reptilis	inhabicans . . .	
			petrefactus		Cancellus.
			Vegetabilis		
			Amphibius.		
			Volatilis.		
			Fluviatilis	nobilis	
				Saxatilis.	

Ex hac ergo tabula elucescit cancrus in genere vel esse rotundus vel caudatos : rotundi iterum vel *marini* sunt, die runde Meer- oder taschen Krebse / Italis granchi, & Granzi, Hispanis cangreio Gallis cancrs, Nortmannis crape & crabbe, vel *fluvilates*.

§. I.

De Cancris Rotundis Marinis.

Marinorum species sunt

I. Omnes Majæ cum suis subalternis speciebus mox recensendis. Est autem maja seu Mæa, quam vulgus in Germania licet improprie (quia certa quædam species aranearum marinarum proprie sic dictarum quæ parvi cancri sunt America Meridionalis in mari mer del fur dicto reperibiles, & prope oculos verrucas habent Margaritis similes, hisque non nisi duritie inferiores figuram obtinet Majæ analogam) araneam marinam, grosse Meerspinnen / Itali cancreole, Lusitani Gangrejola vel centola, Hispani chabro, Massilienses ab aculeis infinitis, une squinaude ein Schel crabbe vocant, est, inquam, Maja de genere cancrorum, quibus cauda deest, & rotundum corpus est, dorso spinoso, cruribus oblongis, quos vulgus cancreolas cognominat (vv) à Paguro differt, quod hic in parte anteriore, maja in posteriore parte latior & magis orbiculata sit : in eam subin magnitudinem excrescit, ut hominem chelis comprehensum interimere possit, crustisque munitur adeo duris, ut securi eam dividere opus sit, si mensæ adaptatur, cui etiam decem & plures commensales affideant, unica sæpe pro lauto ferculo sufficit, uti Domino Præsidi Persona fide dignissima ex Hispania redux ~~autonim~~ confirmavit. Valdè duram ac disceptam carnem habent majæ cum suis speciebus, quapropter illam coctam aut in furno assatam cum succo limonum, & pipere comedunt maritimi (x) Magna autem horum cancrorum copia circa Londinum, item in mari Egæo, Jonio, & Adriatico capitur.

Majarum prima species est Hippocarcinus Ulyssis Aldrovandi, quem ita describit: *Ligustici maris incola est, quem primum depinx-*

B

(vv) Massarius in Plin. l. p. c. 32. (x) Vid. Valentin. Mus. Mus. edit. lat. l. 3. f. m. 349.

mus, & ob insignem ejus magnitudinem Hippocarcinum appellavimus
 --- longus est dodrantem & palmum, dodrantem verò latus, altus
 palmum cum dimidio, supra oculos ejus emissitios è tubulis quibusdam ad
 4. latera protensos fronte mediâ duo velut cornicula acuta exeunt &c. (y)
 5. Huic subjungit secundam, tertiam & quartam Hippocarcini speciem;
 6. tum magnitudine (minores enim sunt) tum asperitate tomentosa,
 tum spinositate & hispiditate corporis vel pedum & chelarum, ha-
 rumque mole à primo discrepantes; quibus accedunt Venetorum
 majæ; quarum alias moleccas teste Matthiolo, alias vero macinettas
 illi vocant, licet per illas mares, per has sæmellas sed perperam in-
 digitare videantur, cum alij Zoographi utrasque toto genere distin-
 7. guant. His addi possunt cancer rotundus stagni marini Rondeletii
 & alius Bellonii, qui tamen an à prioribus, nisi fortè magnitudine
 aut ætate, differant, inter Zoographos adhuc lis est, cujus deci-
 sionem nostram non facimus, curiosum lectorem ad sæpe dicti Al-
 drovandi librum de crustatis (z) ablegantes.

8. Huc referri forsan meretur cancer Marinus prodigiôsæ magni-
 tudinis, cujus meminit Christ. Franc. Paulini his verbis: *Ex relatio-
 ne D. Ambrosij Rhodij Medic. & Mathemat. Christianie in Norvvegia
 constat, in Vicinia Castelli Wardhusiæ monstrum quoddam Marinum, Lap-
 landiæ & Finmarchiæ incolis sub elevatione poli 71. gr. 30. Seefrabbe
 dictum conspiciendum se dare, mari à ventorum impetu planè tranquillo;
 formâ refert cancerum Heracleoticum vel Majam, ut Gesnerus hoc cancri
 genus depingit. At magnitudo ipsius planè monstrosa est, & suo ambitu
 tantum comprehendit spatium, ut turma Militum in ipsius dorso planè com-
 mode possit exerceri &c.* --- addidit alius amicus, in dorso ejus arbores
 satis proceras aliquando fuisse visas. (aa)

9. Ejusdem etiam farinæ esse videtur cancer Moluccanus ob ro-
 tunditatem quasi acephalam ibidem araneus Marinus dictus, qua-
 lem depictum exhibent Ephem. N.C. (bb)

10. II. Post Majas in magnitudine naturali secundum ætatem
 completam accepta (annosæ enim sæpè majores sunt quàm Majæ
 mediæ ætatis, quod probat Pagurus olim in Angliâ captus 10.
 libras pendens) Secundum locum tenet Pagurus, nomen mutu-
 ans

(y) de crustatis l. 2. c. 18. (z) cap. 17. (aa) in suis observ. med. phys.
 rationibus & curios. cent. 2. obs. 70. (bb) Dec. 1. ann. 2. obs. 102.

ans à Πάγος collis, tumulus, & ὠρεῖν sectato gradu moveri, quia cele-
ris est gressus & loca Saxosa inhabitat, ibidemque capitur. Dicitur
etiam priscis Bisas & Venetis Grancevola & Granciporo, alibi
in Italia etiam Cancharo di Barbaria, Gallis mediterranei maris ac-
colis pagul à paguro, aliis un chabre vel un crapre, Normannis à
rubro & ruffo quem crusta ejus præsefert, colore un Crousseau
Massiliensibus carabasse & fagule, Anglis à punger, Germanis ge-
nerali nomine ein grosser See-Krebs/ oder See-Spinne.

Præter magnitudinem à Majis etiam per hoc differt Pagurus,
quòd quidem sint rotundi, uti Majæ, pedes autem habeant brevio-
res, dorsum tabellatus, crustam validam ac lævem, forcipes pro-
portione majores, & crustam magis verrucosam & asperam. Hinc
est, quod Lycophron Poëta Phænicem Achillis præceptorem jam
seniculum Paguron dixerit, propter cutis asperitatem, quæ in se-
nectute corrugatur, quod itidē videre est in Coelio Rhodigino ver-
bis: *senilem cutem cassandra paguron vocat, quia etate asperior est,*
qualis Pagurorum seu cancrorum senilis est crusta. (cc)

Est autem Pagurus alius vulgaris supra descriptus, qui iterum
juxta Scaligerum duplex est, alter obiculatior fuscior & major, alter
est quadratior & minor, colore dilutior & penè pallida viriditate, por-
ressas has vocant Veneti (dd) alius Rondeletii, quem falsò hic auctor
Majam vocat, medius quasi, uti Aldrovandus auctumat, inter pagu-
rum & Heracleoticum, discrepans à Maja oculorum situ & usu, nec
non corniculorum numero. Quibus etiam, si addi velint aliæ tres
species Pagurorum hirsutorum Rondeletii, non refragabimur.

Coeterum carnem habent Paguri, utut valde dispeptam, sa-
pidissimam tamen, quod se expertum similique de Paguro seu
Granciporo tres libras pendente Venetiis comedisse D. Præses as-
severat. Maximi in Oceano, copiosi autem in Tyrrheno & Adria-
tico mari capiuntur.

De genere Pagurorum probabilitèr sunt cancri marini rotun-
di vulgares, qui in Hollandia propriè die Krabben/ nostratibus au-
tem die Taschen Krebse audiunt, magnitudinem pugni virilis æ-
quantes, rarò excedentes. In Oceano Occidentali reibus capi-
untur,

untur, similesque sunt Paguris, nisi quod tenerioris sint substantiæ, & hinc magis eupepti (ee).

- 15 III. Cum Paguris secundi sunt in magnitudine post Majas cancri Heracleotici affirmantibus Aristotele. (ff) & Plinio (gg) nomen suum vel ab una aut altera ex Heracleis civitatibus, quarum viginti aliquot hujus nominis numerant Geographi, quod nempe in illarum vicinia copiosi videantur, vel ab Hercule, qui *Ἡρακλῆς* Græcis est ob insigne, quo pollent, robur sortiti sunt. Petrus Bellonenſis Medicus Parisiensis sic cancros Heracleoticos describit: *crustâ firmiore muniuntur ut Maje & oculos habent parvo distantes intervallo: sed crura illis breviora sunt, quam Majis: dorso non sunt aspero ut Maje, nec tam levi quam Paguri: tamen idem est crustarum color. His tibiæ utrinque sunt quaternæ: brachia duo admodum firma, binis articulis geniculata, forcipibus robustis bisulca, hispida & benè armata: horum autem pars superior elatis crenis est vallata. à qua brachiorum seu chelarum crenatarum figura cancer Heracleoticus gallus marinus vocatur. Species Heracleoticorum sunt Hirsuti Ulyſſis Aldrovandi & Rondeletii cum Lupo Marino seu Somniolo, Romanis Castrangiolo & Papilla aliis dicto, qui singuli in prioris Authoris sæpe memorato tractatu de crustatis descripti & depicti videri possunt.*

- 18 IV. Cancer eques, Bellonio cursor, Helychio & Farino Dromo, Germanis Reuter Krabbe / Romanis Crangetto, Massiliensibus Gritta, Ferrariensibus Mazinetta, præcedentibus tribus speciebus magnitudine cedit, cum raro castaneâ major sit. De genere etiam marinorum rotundorum est, corpus habet coloris subalbidi, punctis subrubris conspersum, lumini objectus totus est pellucidus, præterquam ubi interanea luminis transitum negant, animalium amphibiorum more in magnis æstatis ardoribus extra aquas in arido, quamdiu sol lucet, subsistit, sed tantâ velocitate regreditur, ut eum nemo assequi valeat: unde nomen equitis & cursoris adeptus est. Inter cibos ob alimenti parvitatem raro venit.

- 19 V. Alium cancrum Rondeletius flavum undulatum vocitat, qui rotundus pariter marinus est, & inter ignobiles & anonymos maximus.

(ee) vid. Hübneri Curiöses Reales Natur-Kunst-Bergwerck und Handlungsg. Lexicon sub nomine Taschen Krebs. (ff) lib. 4. Hist. Anim. (gg) lib. 9. c. 31.

mus, coloris flavi, & in crusta lineis, fluctuum & undarum in morem ductis, variegatus: raro alibi, nisi circa Antipolim & Lerinum in Insula Narbonensi inveniri, dictus Auctor sibi persuasum vult, qui etiam mentionem facit.

VI. De alia cancrorum marinarum specie, quam *cancrum*, à 20° diversis coloribus in crusta levi ac perpolita Jaspidis, aut marmoris in modum conspicuis, *varium* seu *marmoreum* appellat.

VII. Distinguuntur cancri marini rotundi ignobiliores, in *macrochelos* seu magnarum & longarum chelarum, & in *brachychelos* id est brevium chelarum. Macrocheli iterum vel *leptocheli* sunt, id est, tenuibus, longis tamen, vel *pachicheli*, id est, crassis dotati chelis, de quibus æquè ac præcedentibus fusiùs agens Aldrovandus c. l. legi potest.

VIII. Tandem superest cancer cordis figuram habens, parvus 22° admodum & paucis visus, quia facile ob suam exiguitatem retium foramina eludit. (hh)

§. II.

De Cancris Rotundis Fluvialibus.

A cancro rotundo marino transitum facimus ad rotundum fluviatilem, qui, an aquarum dulcium in rivis & fluminibus Indigenæ seu domestici, an verò alienigenæ, & ex Oceano flumine adverso ascendentes, sint advenæ, nondum satis decisum videtur, & jam suo tempore hoc dubium movit Bellonius (ii) licet postea ex contemplatione loci verus mare nimis prærupti se ab hoc dubio liberaverit, & cancros hos rotundos in Ciliciæ rivis non procul ab Isso defluentibus, in maxima copia visos, veros fluviorum incolas esse crediderit. Hoc saltem pro certo habetur, nullos in Gallia, nec in Germania, minus quàm ad septentrionem vergit, inveniri: quidquid sibi persuadeat Aldrovandus à Dioscoride per hoc seductus, quòd Castor, qui amphibium animal est, & nostrorum fluminum inquilius, cancris se expleat: cum tamen Dioscorides cancros pro astacis (uti vulgò fit) forsan accipere potuit.

Parum

(hh) Aldrovandus loc. sæpe cit. (ii) observ. l. c. 46.

- 3 Parum differt cancer fluviatilis à marino, ita ut ambo inter se commixti etiam à peritissimo Piscatore dignosci vix possint, multique statuunt, eos locis solummodò differre; accuratè tamen eos contemplantes, putant, fluviatiles duriorè crustâ, rotundiorèque & crassiorè contegi, atque vividiores ac delicatesiores esse marinis, tibiasque asperiores, & brachia fortiora, rugosiora, ac multis crenis circumdata habere. Hæc de canceris rotundis:

S. III.

De Canceris Caudatis & in specie Marinis.

- 1 Caudati iterum distinguuntur 1. in *Marinos*. 2. *Terrestres*. 3. *Volatiles*. 4. *Fluviatiles*. Caudati Marini species sunt *astacus marinus magnus*, Epicharmo Poëtæ & Philosopho *carabus* (quod tamen nomen potius locustis proprium habetur) appellatus cum suis speciebus subalternis *Leone* & *Elephanto*, *Astacus parvus* Rondeletii, *locusta* seu *carabe*, & *squilla* cum suis speciebus subalternis.
- 2 Cancrini marini caudati Aldrovando & Antiquioribus Zoographis, ut Arcestrato, Plinio aliisque *Astaci* nomine venientes, à Romanis Latinis cum Gaza propriè vocantur *Gammari* à Germanis *die Hummers oder grosse See-Krebs mit Schweiffen* / ab Italis *Gammari* seu *Canbari di mare*, à Venetis vocabulo ex Latino *Astacus* corrupto *Astase*, à Gallis *Hormer*, à Monspeliensibus *Langrous*, à Constantinopolitanis *Leizuda* vel *Liebuda*, ab Hispanis *Cammaron*, ab Hungaris *Rack*, ab Anglis à *crevise of The sea*.
- 3 A fluviatilibus nostratibus differunt imprimis magnitudine corporis, & chelarum robore, quod subinde tantum est in illis, ut non minus ac rotundi marini magni hominem chelis comprehensum faciliè interimere possint. Quod vel exinde fidem meretur, si chelarum, quæ hinc inde in pinnacothecis, myro- & rarithecis, seu naturæ promptuariis servantur, prodigiosa moles inspiciatur: Quas inter & fluviatilium chelas etiam hoc discriminis intercedit, quòd illæ intra fissuram grossos quasi dentes habeant, colorque totius rubeus saturatior sit, quàm fluviatilium, qui ex rubro fulvòque livescit, dum cancer vivit.

Frequentes sunt in Oceano, in Ponto tamen Euxino nulli, ut ex Oppiani versiculis desumitur:

*Noxia non Ponto seva educuntur in isto,
Et parvi pisces nequidquam hostile timentes
Securi degunt undis, procul Astacus (*) ingens,
Polypedes desunt magni, desuntque Paguri.*

Leones, qui dicuntur & Elephanti, nec minus *Astacus parvus* Rondeletii, quos Aldrovandus describit, & depingit, de genere quidem horum Gammarorum sunt, & fortè non nisi chelarum robore & corporis magnitudine, quos inter *Rondeletii astacus minimus* est, differunt; à quibus tamen, licèt figurà non multùm abludens, distingui meretur species *Gammari*, quàm describit Jacobus Bontius Bataviae in Insula Java Medicus Ordinarius (kk) quòd nempè coloris sit viridis dilutioris, scuto levi & orbiculari supra dorsum, cum cauda praelonga & in fine instar spiculi acutà, quâ læsi non minorem sentiunt dolorem, ac si à scorpione tacti fuissent. Verùm non temerè dubitamus, annon *gammarius* iste species sit *squillarum* in cochleis turbinatis habitantium & congener *bestiolæ* cancriformi in India Orientali *Cuman* seu *Ceman*, & à Gallicis scriptoribus ob singularem cum sociis certandi libidinem & fervorem *le soldat* vocatæ, tribus vel quatuor pollicibus longæ, crustâ per modum *squillarum*, sed duriorè, in corpore anteriore præditæ, quoad posteriora verò scorpioni non absimili; duabus chelis, unâ maiore & latiore quàm alterâ, quibus concham, quâ continetur, accuratè occludit, armatæ, carnemque ut *cancri* rubellam habenti, quæ tamen juxta ignem carbonum, aut in sole facillè liqueatur in oleum, ab Insularibus magnè æstimatum, infallibile contra catarrhos valdè obstinatos & vulnera recentia remedium externè adhibitum. Caro autem utpote venenosa in cibum non venit, quia stupefacit, & ab Indis annotante Rumphio (ll) mixta cum cocculis Levanticis ad capiendos pisces adhibetur. De quo plura Pometus (mm) ex P. du Tètre Soc. JESU, & P. Plumier Ord. FF. minimè refert.

Astacus *Rondeletii* ideo parvus vocatur, quia nunquam in majorem magnitudinem excrescit, quàm ab Aldrovando depictus cernitur,

(*) *Astacus* pro *Gammaro*. (kk) *Hist. Ind. l. 5. c. 31.* (ll) in *Herbario Msc. lib. 7. cap. 18.* (mm) *Histoire des Drogues part. 2. pag. 94.*

nitur, in qua figura fabæ majusculæ magnitudinem non excedit; coeterum parum ab astaco fluviatili differt, nisi colore, qui illi fuscus est, corpore longiore & strictiore, cornu frontis latiore & brevior. Rondeletius.

- 8 Gammaros Marinos sequuntur *Locustæ* à Veteribus æquæ ac RR. Carabi cognominatæ, quæ cancri sunt marini caudati oblongi, fragili muniti crustâ, astacis fluviatilibus & gammaris marinis valdè analogi, nisi quòd chelis seu brachiis anterioribus forcipatis non sint armati, pedes tamen eorum ultimi in forcipem parvam denticulatam exeunt (nn) Italis *lagousta* & *lanchrina*, Liguribus *Alagusta*, Hispanis *logusta*, Belgis *stuer-crappe*, quasi torvus cancer, Anglis à *Lobster*, Germanis ein langer Meer-Krebs ohne Scheeren/ oder Hummer-Art dicitur.

- 9 Locustas excipiunt *squilla*, etiam *carides* & *caramidia* teste Bellonio à Græcis, ab Italis, in specie Romanis *Gambarella*, vel etiam *Gambarozele*, ab Anglis à *Schrympe*, à Gallis *Guernettes*, à Germanis Meer-Krebsle ohne Scheeren vel Garnellen/ Westphalis in specie garnat vocatæ. Est autem *squilla* cancer marinus caudatus, colore plerumque nigricans, chelis propriè dictis (quemadmodum locustæ) nullis aut saltem exiguis (unde à gammaris marinis caudatis differt) armatus; partim in aquis dulcibus (probabiliter tantum propè fluviorum ostia mari proxima, rarius in fluminibus à mari diffitis) partim & potissimum in salis marinis degens. A locustis autem figurâ corporis plurimum differt: locusta enim demptis chelis astaco nostro fluviatili valdè similis est, *squilla* autem caput habet respectivè magnum & latum, oculique longius, quàm in illis, à se invicem distant, & hinc facies (ut ait Scaliger) *squille mutila, quæ locustis rostrata est* (oo)

Capiuntur tam in Occidentali quàm Orientali, imò & septentrionali Oceano; ex quo integræ squillis, aquâ marinâ coctis, onustæ naves Bremam in plebeiorum & pauperculorum communem escam pretio sat exiguo advehuntur.

- 10 Differentiæ sunt 1. *lata* seu *ursa major* 2. *lata* seu *ursa minor*, 3. *gibba*, 4. *crango*. 5. *parva*. 6. *Mantis* seu *arenaria* Rondeletii.

Squilla

(nn) Vid. Massarius in Plinii lib. 32. c. 11. & lib. 9. c. 30. it. Scaliger Exercit. 245. 2. (oo) l. c.

Squilla lata majores seu *ursa* dictæ, quoniam si porrectæ jacent, *ursi corium* extensum representant (pp) vel secundum Bellonium, quod terrestris *ursi* in morem, qui crasso & recurto esset corpore, ejusque colorem habeant. Majores autem vocantur, ut distinguantur à minoribus, hinc etiam Germanis, Gesnero teste, *grosser Meer-Beeren* / vel *Beeren-Krebs* sonant.

2. *Ursa minor* non tantum magnitudine à prioribus differt, sed etiam lineamentis quibusdam in crusta, quibus tessellatæ lamellæ pictæ sunt, & hinc fortè Rondeletio *Squilla calata* cognominatur.

3. *Squilla gibba*, nomen à gibbo, quem dum se curvant, gerunt, nomen habent, cæterum parum à prioribus differentes; supra prunas dum assantur, saliant sicut & locustæ,

Saltabant, ut squilla super prunis

Gibba saliant (qq)

Et hinc est, quod has Galli *chevrettes*, quasi *capreolas*, alibi *sautrelles*, & Germani *ein See-Rihle* / vel *ein Meer-Gais* / aut à gibbo *Höggerling* vel *Hoger Garnellen* vocitent.

4. *Crangones* quid differant à gibbis, legi possunt descriptiones Rondeletii, Bellonii & Zoographi apud Ulysses Aldrovandum (rr) *Crustatorum omnium* sapidissimi sunt, unde in mensis Nobilium, Romæ præsertim (ubi *parnochie* appellantur) primo ponuntur loco, ubi etiam omni tempore venales habentur; Optimi à mensibus Februario, Martio, Aprili, Majo, carne sunt tenera, dulci, bonique alimenti & multi; unde hecicis & atrophiam laborantibus utilissimus cibus &c. (ss)

5. *Parva squilla* ex hoc genere minima & tamen iterum duplex est apud Italos, una *parva*, altera *minima*, quarum autem nulla, licet parvæ sint, suâ mole ordinariâ major evadit. Majores ex his, Romanis *Cambarette* dictæ, duriore teguntur crustâ, quam *squilla gibba*; viventes, ut prædictæ saltant, & noctu lucent, ut candela accensa. Minimæ verò adeo exiguæ molis sunt, ut illarum vix mille libræ unius pondus adæquent, perinde à Vasconibus Hispaniarum populis *ciuada*, id est, avena à figurâ & mole non multum

C

ma-

(pp) Sebizius de Alim. facult. l. 3. c. 15. (qq) Araros vetus Poëta & Comicus in Jaelmo. (rr) loco sæpius citato. (ss) Sebizius l. c. pag. 1039.

maiore, à Romanis Cambarucii appellantur : eas pugillatim devorant (Vascones intelligens Scaliger ait) sicut avenam veterinæ : dulcem enim carnem habent, ita ut nonnullis nauseam pariant.

14. 6. *Mantis Rondeletii* ex illo squillarum genere est, quas Rumphius arenarias vocat, cujus descriptio cum illa Rondeletii & Bello-nii citante Aldrovando ad amussim convenit, nisi quod Rumphius addat, illas in Indiis majores deprehendi, & chelarum majorem loco alba & ramosa habere ossicula, palmæ ramos referentia, admodum lævigata & elegantissimum ebur mentientia, quibus notante Clar. Valentini in Musæo Musæorum, circumforanei abutuntur in fraudem vulgi, cui falsò persuadent, hæc ossicula coronas esse serpentum, (Schlangen-Crone) magnisque pollere virtutibus : quamvis nullam cum coronis analogiam habeant, & hinc alios ejusdem farinae Impostores, fraudem artificiosius texentes, similes coronulas ex dentibus lacteis porcellorum effingere, Illustris Academia Nat. Curios. Præses Dominus Lucas Schroëckius (uu) comprobare nititur. Coeterum valdè monstriosi corporis est hæc squilla *Mantis*, tenuem habet crustam, dum cruda est, albicantem & transparentem; oblongum est corpus decem tabellis affabrè articulatis lorica tum, quarum prima, quæ caudam extremam conficit, pinna in lateribus expandit, duabus chelis supra descriptis invicem inter se conjunctis, quibus pro piscaturâ utitur, quia nulla earum, uti coeterorum cancerorum chelæ, bifurcatur; unde est, quod à Gallis Preguedieu; sive Deum precans appelletur, quia semper manus (anteriora brachia Rondeletius subaudit) junctas tenet.

15. Tandem Cancrorum caudatorum marinorum agmen claudunt parvi cancri *conchicolæ*, qui sub duplici iterum sunt differentia: alii enim parvi cancri viventium pinnarum & ostreorum (id est cochlearum turbinatarum æquæ ac concharum bivalvium) hospites sunt (vv vv) ex quibus velut ex insidiis ad venationem minorum pisciculorum prorumpunt; unde nomen *pinnotheres* à vocabulo pinna seu cochlea turbinata & græco verbo *ῥαγὰς* venari, quasi cochleæ venatrices, sortiti sunt. Dicuntur etiam pinnophylaces, id est, pinnarum custodes, eod quod Plutarchus, Aristoteles, Athenæus, Mar.

(tt) l. 3. c. 35. (uu) in notis super. 106. observ. A. 5. Dec. 2. M. N. C. pag. 212. (vv vv) Histor. 5. cap. 15. Rondeletius.

Marcus Tullius, alique horum sequaces fabulati sint, hos parvos cancos pinnis semper comites datos fuisse, illasque ab his, & custodiri & nutriri, sine quibus illæ perire deberent; ut ex Oppiani versiculis desumitur:

*Muscosos inter scopulos, cautésque profundas
Pinna colit, duro tegitur sub tegmine testæ,
(b) Nil mentis, nil laudis habet, sine robore vivit,
Expers consilii, testæ languescit in antro,
Et socium vitæ cancrum sub lance recurva
Accipit, & prædâ semper pascuntur eadem,
Communemque domum, simul & communia tecta
Cancer habet, pinnam pascit, pinnamque tuetur:
Hinc pinna fertur custos cognomine Grajo,
Cum segetem subeunt pisces, tunc pinna dolo
Pungitur à morsu cancri, contacta dolore
Comprimit hæc postes & prædam comprimit intus,
Cum tali celebrat socio convivia pinna. (xx)*

At verò fabulosum hoc esse, pridem agnovit Aldrovandus cum se 16
priori Bellonio, cum subinde reperiantur pinnae, in quibus duo, tres, ut plurimum unus sæpè nullus deprehenduntur pinnophylaces. Decem aperies (verba sunt posterioris) pinnas, aut equam unum pinnophylacem comitem reperias. Cur autem pinnophylaces viventes pinnas ingrediantur, ratio est eadem, ac cur cancelli inanes inhabitent pinnas, & conchas diversi generis, sc. ut, cum exiguae sint molis, tutius latitent.

Alii econtra, qui cancelli propriè & recepto nomine vocantur, 17
inanes duntaxat testas & turbinatas subeunt, suntque longo corpore, locustis non cancris simili (yy) & consequenter, quasi alienigenæ diversarum concharum hospites sunt, perque vacuas conchulas modò has modò illas, prout excrescunt, mutant domicilia, atque ita semper edes alienas inhabitant verba sunt Pierii Valerii (zz) quapropter hic auctor per cancellum, quem ille *gammarusium* vocat, hominem inquilinum alienas ædes inhabitantem designat. Hoc idem inquit Plinius: solertia est, inanium ostrearum testis se condere (a) & cum accreverit, mi-

C 2

grat

(xx) l. 2. Halievticorum. (yy) Rondeletius l. c. (zz) Hieroglyph. l. 28. fol. m. 262. (a) l. 9. c. 31.

grat in capaciores (b) quod considerans Symbolista, vitam nostram meram esse peregrinationem significaturus, ejusmodi cancellos plures de concha ad concham migrantes depinxit, in hæc verba, epigraphes loco, loquentes: *Simul emigrabimus omnes* (c) quorsum præclarè etiam collimat D. Augustinus, dum ita loquitur: *homo est in hac vitâ inquilinus, non possessor domus: domus locata est, non donata, & si nolis, emigrabis: inquilinus es in terrâ, possessor eris in celo.* (d)

§. IV.

De Cancris caudatis amphibiiis.

1. A cancris caudatis marinis ordo nos ducit ad cancros caudatos amphibios, terrestres & volatiles. Terrestres alios facimus simpliciter terrestres, alios lapides factos, alios vegetabiles, qui singuli amplissimum de rarioribus naturæ lusibus loquendi campum nobis quidem aperiunt, ut tamen à præfixo brevitatis scopo non deviemus, paucula saltem delibare lubet.

2. Cancros itaque Amphibios dicimus, tum illos, quos supra cancros equites nominavimus, utpote, qui interdiu in magnis æstatis ardoribus extra aquas subsistunt, tum illos, quorum meminit D. Grimm (e) utpote, qui in China reperiuntur, maris quidem inquilini, sed victum quæsituri in vicinum locum lutosum, arenosum, & humidum egrediuntur, sed pessimo sæpè suo consilio, eo quod in loco illo aliquamdiu morantes in lapides convertantur, quos Lusitani Pedro de Kammeron vocant & miræ virtutis esse deprædicant in febribus, pleuritide, erysipelate etc. & hinc sub hac ratione ad subsequentes petrefactos referendi sunt.

§. V.

De Cancris Caudatis terrestribus.

1. Cancer terrestris ut talis, quinam sit Sachsio, an in terrâ generatos, an vivos vel per inundationes in terras ejectos, aut per oc-

(b) lib. cit. c. 88. (c) Picinelli Mund. symbol. lib. 6. cap. 12. n. 41. (d) in Psalm. 146. (e) in Misc. Nat. Cur. Dec. 2. ann. 1. obs. 148.

cultos terræ, montium & cuniculos eò translatos intelligat, nos ex defectu ipsius Gammarologiæ non assequimur. Videtur tamen ex illius compendiatore Valentino (f) utrumque affirmare. Nos duplicis generis cancos terrestres, quæ tales invenimus, quosdam in terrâ latitantes, maximè in India Orientali Cuarassas vocatos, tam propè gammarorum formam habentes, ut cum effossum e terra conspexisset Julius Cesar Scaliger, ac roganti, quid esset, in sepulchris inveniri alii dictitassent, à Gammaris abstinerit diu. (g) Quosdam verò, de quibus Joan. Otto Helbigius refert: quòd in Insula Java non procul à mari inveniuntur, ab incolis non comedantur, per diem e terræ foraminibus egressi depascent gramen. (h) qui tamen cum prioribus iidem esse videri possunt.

Cancer terrestris petresfactus illè est, qui vel in lapidibus effigiatu cernitur, aut è vivente in lapideum transmutatus fuit. (*) Priorum exempla plura ex diversis naturæ Gazophylaciis adducere possemus, unicum saltem nobis sufficiat, astacus scilicet fluviatili similis in lapide fissili illius speciei, quæ nonnullis in locis incolæ lateritarum tegularum loco protectis uti solent (ein Dach-oder Schiefferstein) qui in vicinâ pagi Brunn/ sesquimilliarum Ingolstadii distantis, inter alios similes diversarum figurarum lapides, inventus, à Præn. & Magn. D. D. Moraschio Nat. Cur. Collega & in hac Alma Universitate Professore Ordinario asservatur, adeò affabre à naturâ depictus, ut ne Pictor quidem, utut expertus, elegantiorè quoad omnium partium figuram & colorem ex flavo rubentem penicillo exprimere potuisset: cui non ab similem ex Helvetiâ transmissum Clar. D. D. Rinckius, Juris publici Professor Celeb. Altorfi mihi (Defendenti) pro singulari suâ in me benevolentia inter rariora sua visendum exhibere dignatus fuit. An verò pro simplici naturæ lusu, quemadmodum videmus in lapide Florentino, in quo, dum politur, lineis mirè inter se ductis diversa topia montibus, fluminibus, pratis, arboribus &c. conspicua; aut in Dendritide Norimbergensi, in quo diversæ plantæ frutices & arbuscula repræsentantur, habendum sit hoc spectaculum, planè dubitamus, cum credibile sit, ejusmodi astacum aliquem per inundationem, aut terræ

C 3

cuni-

(f) Histor. litterar. S. R. I. Acad. Nat. Cur. Tract. 42. de Cancro. (g) Ulysses Aldrov. de Crust. lib. 2. c. 8. (h) Misc. N. C. Dec. 1. ann. 9. & 10. (*) Confer. Joann. Daniel Major dissert. de cancri petresfactis.

cuniculum ad istum locum transferri, & inter duos lapides hærentem successivè ab incumbente mole comprimi potuisse, ita, ut tractu temporis, carnibus consumptis, nihil præter exuviarum tenuissima rudimenta, lapidis poris intimiùs unita, relictum fuerit: quod tali modo contingere potuisse, equidem adhuc assensum meretur; 7 at Lector curiose, si in Simone Majolo (i) legeris, ao. 1462. in aliqua Helvetiæ Metallifodinâ, centum Orgyis profundâ, integram navim cum anchoris & malo, plurimam tamen partem corruptis & quadraginta sceletis humanis inventam & extractam & fuisse, quid dices? profectò ulteriori conjecturæ locus non est, nisi dicere velis, in illo fortè loco aut fluvium navigabilem præterfluxisse, aut lacum propè fuisse, quem unâ cum hac nave adjacens aliquis mons, permissu DEI, *qui transtulit montes, & nescierunt hi, quos subvertit in furore suo* (k) quisque apud Ezechielem comminatur *faciam alveos fluminum aridos* (l) per terræ motum, qualis uel Seneca de tempore scribit:

*Omnia sede movet nec finit esse diu;
Flumina deficiunt, profugum mare littora fccat,
Subsidunt montes, & juga celsa ruunt.*

Convulsus obruit & exsiccavit, sicut hoc & similia in Helvetia adeò 8 rara non videbuntur illi, qui Zeilero & Kerckermanno fidem habuerit, quorum prior montem ingentem propè Jvorne & Corbire ditionis Bernensis Ao. 1594. terræ motu è fundamentis sublatum & ad distantiam trium horarum cum miserabili illorum locorum, hominum & animalium strage summâ celeritate translatum: posterior verò partem montis Pilati Lucernensibus dicti Ao. 1601. à cacumine, ingenti cum sonitu, abruptam & in lacum Lucernensem deturbatam refert. (m)

9 Diximus *cum credibile sit*: eò quòd diversas subin æquè perfectas figuras in lapidibus per medium scissis inveniri non negemus, nisi viros gravissimos sublestæ fidei arguere velimus. Sic in comitatu Mansfeldensi teste Hirnhaimio (n) effoditur lapis nigricans non adeò durus, qui dum in frustra scinditur, varia ranarum, pul-
lorum gallinaceorum, Anguillarum, & potissimùm illorum piscium,
qui

(i) Colloq. 16. p. 379. (k) Job. 9. 5. (l) c. 30. v. 12. (m) in contemplatione terræ motus ad hunc annum. (n) de Typho generis humani.

qui in vicino lacu visuntur, simulacra tam distinctè repræsentat, ut qui alias ejusmodi pisces novit, facile inter se discernere queat. Rari¹⁰us est, quod Rev. P. Casp. Schottus, S. J. in suâ magiâ naturali narrat, sibi à Comite Gröbsfeldensi sub fide nobili recensitum fuisse quòd duo valdè magni lapidès ex mineris propè Eislebiam eruti & in donum Romanorum Imperatori oblatis fuerint, quorum unius superficies Geographicum, alterius Astronomicum planisphærium, secundùm omnes asterismos, circulos, lineas, distantias & reliqua accuratissimè distincta referebant, ita, ut exercitatissimus quicumque Mathematicus perfectiora delineare vix potuisset.

Majorem adhuc admirationem meretur lapis ille ibidem inventus, cujus una facies Summi Pontificis Romani cum triplicitatè, altera Marini Lutheri effigiem spectandam exhibuit; uti refert Valent. Kreutter-Mann/ Med. Thuringus & supra citatus Hirnhaimius. Sic ipse Dominus Præses in Augustissimi Imperatoris Magnifico & speciosissimo Gazophylaceo Viennensi patinam illam pretiosissimam, in Ephem. Nat. Cur. (o) descriptam & depictam, ex unico miræ magnitudinis Achate Orientali artificiosè elaboratam & in illo nomen Salvatoris nostri sub-nigricantibus maculis, nullo artis, sed naturæ Magisterio in hos characteres: B. X R I S T O R. S. X X X. coëuntibus, delineatum propriis hausisse oculis affirmat. Quorum omnium, similiumque hinc inde observatorum & imprimis à R. P. Zahn. in suâ Oeconomie mundi mirabilis (p) affatim compilatorum, in lapidibus phænomenon ratio & causa productrix, quam in cancro nostro lapideo suspicamur, utique somniari vix potest, sed potius credere fas est, quòd in ejusmodi naturalibus æque ac humanis ludat Divina potentia rebus ad majorem nostram illius admirationem & Venerationem. Sed è diverticulo in viam & ad cancos è viventibus in lapideos transmutatos.

Tales sunt crancri illi Chineses, Pedros de Kammaron Lusitanis vocati, quorum supra meminimus. Quibus accensendi sunt cancri in mari propè Insulam Aynan Chynæ vicinam reperibiles, qui se movent, comedunt, mordent & pariunt in aquâ nostrorum more, sed illicò moriuntur aquis extracti, & in lapides indurantur; uti

(o) Dec. 1, Ao. 1. obs. 112. (p) Scrutin. 4. disquisit. 1. c. 66.

uti Carolus Sponius (q) annotat. Et hic forsàn cancer marinus est in lapidem conversus, ex India allatus, notusque in Syria & Aegypto, de quo scribit Andreas Bellunensis & qualem in suo Musæo asservasse se dixit Ulysses Aldrovandus (r)

- 14 Porro oblivisci nos non oportet cancri *terrestriis vegetabilis*, qui cum cancris nil nisi figuram quodammodo communem habet. Intelligimus autem radicem illam rubentem Pastinacæ tenuifoliæ seu sativæ, quam corpore quidem & caudâ gammaromorpham, membrorum autem majorum loco radículas, harumque parvas alias ramificationes habentem D. Martinus Bernhardi à Berniz Reg. 15 Maj. Polonicæ Personæ Medicus observavit (s) quo super si quidquam conjecturare licet, facile ad credendum adduceremur, in areolâ horti, in quam pastinacæ semen projectum fuit, vel casu, mediante fimeto, vel ex industriâ (scimus enim astacum in horto defossam, & putrefactam, ob insignem & abominabilem foetorem, vulgò à nostratibus haberi pro remedio ad abigendos papiliones, nè brassicam & hujus generis olera seminio suo conspurcantes erucas producant, quod pariter ex Aldrovando (t) comprobatur) defossam fuisse cancrum; cujus crustæ sese insinuans tenuis pastinacæ radícula, per totam quaquaversum crustam chelas & reliqua membra serpendo, hanc cancri figuram tractu temporis nancisci potuit, eò felicius, quòd nutrimentum aptissimum, quale solent esse carnes animalium putrefactæ (quod expertis hortulanis notissimum est) invenerit.

CAPUT V.

De Cancro Caudato Volatili.

- 1 **C**ancrum *caudatum volatilem* dicimus illum, qui quoad figuram, demptis alis, cancellus est; quoad naturam verò genus papilionum aut locustarum volantium ingreditur, quia non in aquis

(q) ex libro Gallico Lugduni Batav. Ao. 1665. excuso sub titulo L'ambassade de la Compagnie Orientale des Provinces Unies vers l'empire de la Chine pag. 62. (r) loco sæpius cit. c. 16. (s) vid. M. N. C. Decemb. 1. ann. 2. obs. 98. (t) l. c. fol. 69. sub finem.

aquis degit, sed in aëre circumvolitat, cuius Iconem & descriptionem D. Martinus Bernhardt supra laudatus Collegio Nat. Curiosorum (u) communicavit.

§. VII.

De Cancro Caudato Fluviali.

ULtimò tandem in conspectum veniunt cancri caudati aquarum ¹
dulcium, rivorum nempe, lacuum & fluminum, propriè Astaci
fluviales, Germanis *Fluß-Krebs* / appellati: qui iterum ratio-
ne locorum, magnitudinis & coloris differunt; alii enim sunt maio-
res, &dam coquuntur, nitidè ex integro rubent, fluviosque inha-
bitant, *der edele Krebs* / quos inter in nostris partibus, tum ob sa-
porem & carnem delicatam, tum ob magnitudinem primatum te-
nent *Allmonenses*, qui in flumine *Allmonio* (*Alltmühl*) Principa-
tum *Erfurtensem* perfluente capti, longè latèque ad Nobilium men-
sas exportantur. Alii dicuntur *Saxatiles*, *Stein-Krebs* / (lapidosi ²
Alberto Magno) prioribus minores sub lapidibus degentes, parte
supinà subalbidi, pronà nigricantes, ita, ut nè cocti quoque ex inte-
gro rubescant. Alia in fluviolo *Franconiae Wierâ*, *Svvinfurtum* ³
præterlabente, capitur astacorum species, quam dic *Gold-Krebs*
vocant, eo quòd ex ipsorum cerebellis aureus quasi liquor, oleo vi-
tellorum similis, transudet. Alii capiuntur in rivo quodam, *Sile-* ⁴
sia fines & *Poloniae* limites præterfluente, *Obra dicto*, qui saporis
sunt valdè amaricantis, quia avidè de radicibus calami aromatici, cu-
jus magna inibi copia crescit, comedunt, referente *Sachsio*. (vv.)

Et hæc de differentiis dicta sufficiant. Nos omnes prædictas ⁵
cancrorum species missas facimus, & quæ sequuntur, de cancris po-
tissimùm caudatis fluvialibus intellecta volumus.

CAPUT V.

De Cancrorum Natura & proprietatibus.

Proprietates Cancrorum dicimus omne id, quod circa cancros ¹
quasi illis proprium observare contingit. Tales sunt 1. color,

D

2. de-

(u) Decur. 1. ann. 2. obs. 97. (vv) in *Ephem. N. C.* dec. 1. ann. 1. observ. 72.

2. Depositio crustæ antiquæ 30. Forcipum, si quas fortè amittunt, & 4. Annua ventriculi regeneratio. 5. Augmentum & decrementum succi & carnositatis ad Lunæ Phases. 6. Gressus vel obliquus vel retrogradus. 7. Illorum ex cadaveribus victus. 8. Marium magna lascivitas & fœmellarum fœcunditas. 9. Sexûs differentia, modus propagationis & parturitionis tempus & tandem 10. oculorum seu lapidum productio. Quarum singulas singulis paragraphis perstringemus.

§. 1.

De Colore Cancrorum.

1 **A**stacus noster fluviatilis, quemadmodum pleraque cæterorum cancerorum genera rubei aut dum vivunt, subferruginei sunt coloris, qui, dum illi coquuntur, plurimum intenditur, & in coccineum abit.

2 Sicut autem omnem colorem nihil aliud ac *rerum apparentiam*, seu, uti dicit Pythagoras, *epiphaniam*, in modificatione luminis variè à corporibus reflexi vel refracti, vel utcunque in motu suo turbati & debilitati consistentem, esse nobis persuasum habemus, ita etiam hunc astaci ruborem consistere putamus in globulorum æthereorum circâ propria centra rotatione validiore, quàm est nisus luminis secundum lineam rectam excurrendi, dependens à textura corporum rubrorum superficiali, quæ talis est, ut radii luminosi partim absorbeantur, & ob pororum profunditatem & copiam umbreculæ fiant, partim confuso & rotatorio motu ad oculum reflectantur; hinc est, quòd astaci cocti magis rubescant, quàm crudi, cum hi multam materiam uliginosam & umbrösam in poris suis ex aquis secum afferant, quæ per coctionem extricatur, ita, ut ob pauciores umbreculas minus radiorum luminosorum absorbeatur. Vid. Sturmius (x) Boyle (y) le Roy. (z)

3 Deindè, si ex principiis principiatis Chymicis ratiocinari placet, hunc crustatorum colorem, plerumque rubicundum, ex prædominio particularum Salino Sulphurearum (quarum copiam adesse ij sentiunt, qui coctos astacos diutius tractant, & digitorum extremi-

tates

(x) Physicæ modernæ sanioris compend. erotemat Sect. 2. c. 6. n. 4. (y) Experiment. de color. c. 3. (z) Tract. 18. sect. 1. n. 4.

tates quasi lixivio forti attritas & flaccidas percipiunt) oriri dicere possumus; cum sciamus ex analysi Chymica ea, quæ Salino-Sulphurea sunt, sive per se colorata sint, sive non, longiori digestionem majorem semper rubedinem induere: quod tamen ultimato particularum diverso situi & luminis plus minus intensæ & confusæ refractioni adscribendum videtur.

§. II.

De Crustarum Depositione.

De Crustatis & in specie de Astacis nostris fluviatilibus notoriè constat, eos singulis annis (singulis mensibus ait Aldrovandus, qui forsan typi error est) & quidem vernali tempore, mensibus Majo & Junio antiquas crustas deponere, juxta Symbolistam, qui tali cancro inscripsit: *Hyeme superatâ novatur* (aa) Cujus rei rationes, forsan non ineptè, sequentes statuit Cardanus (bb) 1. quia si eadem per totam vitam maneret crusta, ea semper durior, & propter accessum & adhæSIONem particularum limoso-terrestrium & salinarum ponderosior fieret, & corpus gravaret, 2. quia tum siccitate & duritie motum impediret, 3. quia hoc animal semper maneret in mole eadem & propter duritiem testæ, quæ sibi semper relicta sese ulterius non expandere, nec cum crescente molli corpore crescere posset, nunquam incrementum capere posset, cum tamen experientiâ teste astaci continuò in mole augeantur.

Notabile est, quod de Cancris Paguri recrutatione refert Aldrovandus, quod nempe, cum primùm veteres crustas laxari & à carne abscedere sentiunt, tum huc & illuc tanquàm furis concitati ferantur, pleniorē victum inquirentes, ut tumoris accessione & corporis mole inflati involucrum suum rumpere possint &c. quod planè de quovis cancro probabile videtur, cum experientiâ clarum sit, eos tunc temporis succi plenos & maximè carnosos, vasæque spermatica cum epididymidibus succo albo esse refertissima. Quod verò huic crustarum generationi lapilli seu, uti vulgò vocantur, oculi, qui in illo statu in cancris & quidem majores, quo tenerior, minores, quo durior est crusta, reperiuntur, tanquam materia ex qua serviant, crustæque

novæ ex hoc inspissato liquore albo, seu ex pelliculis lapillorum repullulascent, uti cum Helmontio, Wepfero, Sachſio, Ettmullero & aliis communis hucusque tulit opinio, nos profectò ad credendum non adducimur, neque capere possumus, per quas vias ille liquor albicans per totum habitum dispensari, aut quam virtute plasticâ illæ pelliculæ totum supra cancerum, huiusque membra omnia tam ordinate expandere sese possent. Econtra longè probabilius censemus, mucum illum seu pulpam crassam, subrubram, quæ crustæ tanquam panno subditio molli, ne scilicet membranas & carnes substratas asperitate suâ confricent aut comprimant, intus obducuntur (cc) nil aliud esse, quàm mera rudimenta idealia, & materiam succedentium crustarum novarum, quæ veteribus & effætis decidentibus evolutæ & in actum deductæ in nova integumenta efformantur; non secus ac epidermis in corpore humano, quæ abrasa succrescit, aut exterior pellicula bulborum, quæ ablata alia subnascitur; quæ nostra opinio plurimùm confirmatur per hoc, quòd etiam famellæ cancerorum crustas deponant, quæ tamen lapillos, quemadmodum mares, non progenerant, uti postea dicemus; unde ergo illis crustarum materia?

§. III.

De Forcipum Regeneratione.

I Commune est adagium: Es ist nicht gut Arm und Fuß abschneiden / indem sie nicht wieder wachsen / gleichwie die Krebs-Scheeren; an autem hoc proverbium non falso nitatur supposito, nos meritò incesſit dubitatio; quandoquidem chela æquè membrum est integrans, ac in homine brachium & in aliis animalibus pedes ac alæ: sicut ergo ejusmodi membra semel amissa non regenerantur, quæ chelæ regenerari possint, non perspiciamus.

2 Si quis dicat: sæpè sæpiùs astacos capi, unâ valdè magnâ, alterâ perquàm exiguâ armatos chelâ: Respondemus, id à Zoographis compertum esse, potiora cancerorum genera inæqualis sæpius, quàm æqualis magnitudinis habere chelas: & inde contingere credimus,

dimus, quòd, cùm belligera gens sint cancri, alterutra chela quoad crustam suam vel compressam, vel alio modo vitiatam, subindè lædatur, & in suo incremento deinceps impediatur, usque dum antiqua crusta fuerit rejecta: antequàm ergo experientiam quis fecerit, cancrum abruptâ chelâ in aquam rejiciendo, ita, ut aliquanto post tempore illum receptum inspicere possit, assensum nobis suspendere liceat.

Instabis: Borello à duobus amicis fuisse relatum, se cancos fluviatiles reverberio calcinatos restituisse, si enim eorum cinis in loco humido, vel in vase terreo sinatur cum aquâ modicâ, hinc intra 20. dies innumera atomi animata visuntur, quæ si sanguine bovino irrorentur, in cancos paulatim commutantur, (dd) ergo longè probabilius est chelas posse renasci, dum anima plastica cancri vivo corpori adhuc unita est.

Respondemus 1. Nos optare, ut omnes boni Oeconomi, & piscatores præprimis, lucrificum hoc artificium ex asse callerent; Domino Præsidi saltem, qui jam pluribus ab hinc annis tentamen hoc instituit, tam benignam fortunam experiri & quasi in arido piscari non licuit. Respondemus 2. relata referre idem sæpè esse ac mentiri; 1. enim non additur in relatione, an cancri fluviatiles fuerint fæmellæ, quod tamen necessario supponi deberet, uti ex sequentibus de propagatione cancrorum colligi potest. 2. Etiam si aliquid Panpermixæ Anaxagoræ aut Metempsychosi seu Metasomatosi Pythagoricæ (ee) tribuere vellemus, planè non videtur credibile, per ignem reverberii illud principium seminale non destructum iri.

§. IV.

De Ventriculi Annuâ Renovatione.

Clariorem, quàm priores duæ assertiones, fabulam sapit illa opinio, quam orbi erudito obtrudere conatur Helmontius, dum hunc in modum magis somniat, quàm credit: ipse enim dicit: *penè incredibile. Sic autem loquitur: Ideoque penè incredibile, vetus sive interior Stomachus sensim in mucilaginem alimentariam absimitur, ex-*

D 3

(dd) Histor. & observ. rarior. medico-physicar. cent. 4. obs. 34. (ee) idem ibid.

teriorque ac novus alter stomachus in vicem absumpti succedit. (ff) quod manifestissime falsum deprehenditur, dum omni tempore præsentibus & absentibus lapillis stomachus cum tribus suis denticulis invenitur, nec lapillos seu oculos in stomacho prout ille l. c. supponit, sed extra & juxta stomachum detineri, ex postea dicendis elucescet.

2. Neque ex hoc, quod tempore, quo crustas deponit cancer, nihil esitet, nihilque cibi in stomacho reperiatur, sequitur ventriculum non adesse, sed fortè saltè solidi nihil comedere posse propter debilitatem, quam tempore incrustationis patitur; secus enim pari jure, sed perquam absurdo, dicere possemus: cancer in aquis 20. & aliquot diebus sine cibo victitare potest, ergo tunc ventriculum non habet. Nugæ nugarum! quibus non opus est pretiosum perdere tempus.

S. V.

De In- & De-cremento Succis & Carnositatis ad Luna Phases.

1. Statum Aulicorum, qui de Principis sui favore securi accrescunt, illo destituti decrescunt repræsentaturus P. Masenius cancrum lunæ obversum pinxit cum epigraphæ: *vacuum sine lumine corpus*. Alius per hoc ipsum Symbolum delineavit Parasitas & Adulatores Magnatum cum subscriptione: *ad motum Lunæ*. Hi enim ad aulæ & Principum mores, suos semper componunt, illis perpetuò idem, quod Pontiniano impropere Martialis, accinentes:

Mentiris? credo: recitas mala carmina? laudo:

Cantas? canto: bibis Pontiniane? bibo.

2. Idem Symbolum cum epigraphæ: *mutor ab aspectu*, sibi proprium fecit Amasius quidam foeminam, Cynthiam nomine, deperiens; quæ Symbola non aliundè suam agnoscunt originem, quàm, quod cancer in plenilunio succulentior sit & carnosior, quàm in novilunio; cujus rationem dat Plinius, *quia Sydus*, inquit, *tepido fulgore mitificat*. (gg) & magna pars Philosophorum cum Basilio Magno sentit, ple-

plenilunio vim inesse coelitus hunc in crustaceis effectum præstandi; qui tamen in hoc audiendi non videntur, cum gravior ratio naturalis in promptu sit, quam Pierius Valerius reddit, dicendo: *comper- tum est in plenilunio Crustacea magis pinguescere, propterea, quòd liceat bis totâ tunc nocte pabulari, copiosioribusque tunc escis enutriri, unde pin- guiores fiant* (hh) scimus enim, cancris nocturno tempore admo- to lumine de penitissimis etiam cavernis evocari posse, utpote qui plurimum de nocte pasci consueverunt. Quod saltem de nostris Europæis verificatur, cum contrarium contingere in India, ibique, quod mirandum, crustacea plenilunio esse vacua, novilunio plena observari, ex Aldrovando & Nierembergio discamus; cujus rei causam ut Illi addidissent, optaremus.

S. VI.

De Cancrorum Natatione & Gressu.

Diximus Cap. 3. Cancrum animal esse transversum, aut re- trò incedens, seu retrónatatile: quod natationem attinet, solos cancris caudatos natare solere, testis est Aristoteles, qui sic loqui- tur: *Crusta intecta, ut locusta (idem dicendum de astacis) caudis suis natant, celerrimèque retrorsum pennarum caudæ adjunctarum beneficio. Itaque quæ caudâ carent, (rotundos intelligit) natare non possunt.* (ii) non enim pedibus, qui exiles sunt, sed caudâ utuntur ad natandum quâ incurvatâ & attractâ aquas versùs corpus percutiunt, & sic necessariò illud post se trahunt, quemadmodum in omnibus anima- libus natantibus & navium remigio observamus.

Cur verò, dum extra aquas in sicco ambulant, aut retrò, aut transversim incedant, rationem prioris esse putamus, quòd nempe motui retrogrado in aquis assuefacti prorsum incedendi habitum non habeant; Posterioris, quia corpore gaudent in latera inflexili, artuum verò flexione introrsum ad pectus tendente. Audiatur desuper Scaliger, qui postquam illorum opinionem explosit, qui hunc in cancris incessum oculis in obliquum tendentibus adscribe- re volunt, sic concludit: *neque dicentur cancri antrorsum ambulare, cum oculi in latus flectantur, sed oculos dicemus in latus flecti, quia progres- sio*

(hh) Hieroglyph. l. 28. de cancro fol. m. 262. (ii) Hist. anim. c. 9.

sio in latus est: rationem explicemus. Motum tractione & pulsione fieri diximus alibi: fit ergo secundum artuum flexiones: at ea in cancris introrsum ad petus sunt; ergo quasi cum triremes circumaguntur, lateris unus remiges impellunt, alii altrinsecus inhibent, aut retrò trahunt, ita quam in partem processurus est cancer, ejus lateris utitur cruribus ad carpendum solum, alterius lateris ad aspellendum. (kk)

§. VII.

De Victu Cancrorum.

1. Quidquid communiter comestibile est, in cancrorum escam quidem cedit, ita, ut etiam herbis & granis aquæ innatantibus vescantur, interim tamen certum est, Astacos, præprimis fluviatiles, sarcophagos esse & ichthyophagos, omnis enim generis pisces & animalium cadavera, in aquas projecta, arrodunt suis dentibus, quorum non tantum duobus majoribus validissimis os illorum, sed tribus etiam minoribus serratis ipse stomachus contra naturam aliorum animalium ideò forsan armatus est, ut, cum solidiore cancer victu utatur, calorem autem debilem aut nullum habeat, cibos melius comminuere & ad chylicationem disponere queat.

2. Quòd autem carnibus admodum delectentur, ipse Aldrovandus docet, dicendo: Si in aqua vel equus, vel canis, vel quodvis aliud animal submergatur, mox tanquam vultures magnâ frequentia adnatant, nec recedunt, nisi quidquid sit carnis, arroserint (ll). hinc omnium facillimè ranis excoctis, aut frustis hepatis vitulini in fiscellas, seu nassas injectis, capiuntur. Neque etiam carnibus humanis parant, cujus oculatus testis fuit Jac. Bontius, qui hominis Javani (Java est una ex Insulis Sondæ in mari Indico, sequestrata per fretum ab Insula Sumatra) occisi & in mari fluctuantis corpus, dense squillis obrutum spectavit. (mm)

§. VIII.

De Insigni Marium Cancrorum Lascivitate, & Fæmellarum Fœcunditate.

3. Mas valdè lascivus est, fæmellas plures in unâ cavernâ habet, & pugnat

(kk) Exercit. 245. (ll) Lc. cap. 6. (mm) Hist. Indic. l. 5. c. 29.

pugnat pro iis, verba sunt R. P. Zahn (nn) quod exinde manifestum esse potest, quod cancris maribus respectu aliorum animalium magna sint vasa spermatica & epididymides, adeoque magnam liquoris seminalis copiam, quæ, dum succi pleni sunt, ad oculum apparet, progenerent.

Alterum quod attinet, desumitur id ex numerositate ovulorum, jam enixorum, mensibus Februario, Martio, Aprili, ad usque medium Maji sub caudâ conspicuorum; & ex ovario, dum adhuc in corpore hæret, tum maturis, imminente partu, tum immaturis, extra tempus partûs, refertissimo. Nam antequam omnia matura ova in lucem prodeant, jam iterum novorum ovorum albicantia rudimenta apparent in principio ovarii, uti cum Luca Antonio Portio in suâ cancri fluviatilis anatome Miscellaneis N. C. communicatâ cuilibet observare licet: quod ut planius clarescat, lubet adducere

§. IX.

Sexus in Astaco Fluviatili Differentiam, Modum Propagationis & Tempus Partûs.

Communia hucusque signa marem inter & foemellam astaci fluviatilis distinctiva habebantur *magnitudo, crassities caudæ, & minorum artuum numerus.* Magnitudo si absolute sumatur, de mare & foemella ejusdem ætatis, in illis longè major est, quàm in his. Cauda quoque maris rotundior est & spissior, foemellæ econtrâ magis tenuis, inanior & lata, quasi compressa. Mas in caudâ quinque habet paria minorum artuum seu pinnarum, quarum primum par seu barbulæ (Germani dicunt der Krebs Barth) quod proximius est ultimis pedibus, seu ad initium caudæ adnatum, longius est cæteris, durius, hirsutius & firmitus, semperque conversum ad ventrem: foemellæ econtrâ quatuor tantum habent artuum minorum paria, inter se æqualia.

Verum his signis, quæ non usque adeò evidentia sunt, ut, ob singularem sæpè naturæ lusum, sexum semper distinguant, ex industria solertiorum Zootomorum R. R. accessit aliud exterius signum

E

in-

(nn) Oecon. mund. mirab. Scrutin. 4. Geocosmico Disquisit. 3. Zooscop. c. 12. §. 3. fol. 386.

infallibile, in vulgus non æquè notum, quo mas à fæmella, etiam non inspectis partibus & visceribus internis, semper & evidentissimè discerni potest. Dum enim industrii animalium Sæctores, quos inter Thomas Willisius (oo) & paulò ante dictus Portius (pp) numerari merentur, observassent, in maribus corpus globosum, epididymidum in morem utrimque reperiri, à quo duo canaliculi protendantur, non ad caudam, uti Aristoteles, Albertus, Cardanus & alii communiter crediderunt, sed ad utriusque pedis ultimi articulationem primam abeuntes, in fœminis verò ab ovariis pariter duos similes ductulos ad utriusque pedis ultimi forcipati, seu antepenultimi in ordine à cauda incepto articulationem exporrigi; de illorum ibidem exitu cogitare, & partem illam attentius inspicere cœperunt; nec incassum; viderunt enim, & quilibet semper nullo negotio videre potest, dictis in locis, & quidem in maris ultimo pede, hujusque primo articulo, ubi cauda incipit, in fæmellæ verò antepenultimo parva adesse foramina, seu fenestrellas non exactè sphœricas, in quas terminantur canales membranacei, ab ovariis in fæmella, ab epididymidibus in mari diducti.

3. Hæc cum ita sint, uti aliter non esse, ad oculum demonstrari potest; manifestè evincitur, generationis & speciei propagationis modum aliū non esse in canceris, quàm qui est omnium oviparorum. Licet enim organa genitalia in maribus ita constituta non appareant, ut facilis inveniatur ratio, quâ maris liquor seminalis ovariis fæmellæ communicari possit, non tamen deest methodus, secundum principia Physiologico-Medica, hanc ipsam fœcundationem & conceptionem, per spiritum spermatis prolificum, mediante utroque supra descripto canaliculo ovariis communicatum, ostendendi. Si quis verò cum aliis non paucis naturæ Scrutatoribus opinari vellet, ovula, in lucem jam edita, fœcundo illo maris spiritu genitali primū superfundi & in actum vitalitatis deduci: huic nos respondemus, non debere ad medium aliquod naturæ extraordinarium fieri recursū, dum ordinarium suppetit: scimus enim in omnibus volatilibus & oviparis ovorum in corpore adhuc existentium, fœcundationem per congressum utriusque sexūs fieri, quidnī ergò idem in crustaceis oviparis, ubi aptissima illa requisita, ac in cœteris, demonstrantur, fieri poterit? Imò, quod plus est, quis

quis sibi persuadeat auram seu spiritum seminalem, qui substantia est ætherea, summè elastica, tenuissima & volatilis, ab aquis, quas cancri inhabitant, non instantèr dissipari, & antequàm ovulis communicetur, energiam suam amittere.

Ut ergò probabilius sit, liquorem illum spermaticum albicantem, quo, dum foemellæ ova matura & partui vicina in corpore, aut ea jam exclusa sub caudis gestant, hincque à congressu cùm mare abstinant, nec non tempore illo, quo mares in procinctu sunt crustas deponendi, vasa marium spermatica & epididymides (quasi fila crassiora albicantia) turgida sunt, substantialiter meatibus ovariorum infundi, & ovula seminali aurâ, in liquore contentâ, actuari, sicque actuata per foramina, seu ferestrellas pedum, supra descriptas, excludi, atque exclusa fibrillis artuum minorum adhærentia tamdiù foveri, donec disruptis tenuissimis suis involucris, cancellus mole exiguus, & ab initio vix nisi microscopio conspicuus, sese evolvat & sui juris fiat.

Quoad tempus partûs, quamvis non sit idem omnibus cancris, & sæpius reperiri liceat, mensibus Augusto, Septembri & Octobri ejusmodi ovula sub caudis fæmellarum, communissimum tamen parturiendi tempus est mensibus Novembri, Decembri, Januario, Februario, rariùs mense Martio.

Cùm ergò superiùs, cap. 5. §. 2. de oculis cancrorum, tantumquàm materiâ crustarum novarum, facta fuerit mentio, hæcque opinio à nobis reprobata fuerit, juvat indagare, quid demum sint hi oculi seu lapides, & quem in finem in cancris tantum maribus generentur: sit igitur

§. X.

De Naturâ Oculorum seu Lapidum Cancrorum.

Antequàm hac super re nostra animi sensa aperimus, lubet quorundam Auctorum opiniones paucis ventilandas præmittere. Georgius Agricola celebris Physicus & Medicus inquit: *reperiuntur bini lapilli, globi dimidiati figurâ, in cancrorum fluviatilium capitibus, videntur illi summo ventriculo adjuncti.* Cardanus tradit: *lapides candidos gigni in oculis,*

- cortice duriore deposito mollem induere, lapidésque tunc fieri maximos, ab-
- 3 sumptâ materiâ corticis in lapidibus. Albertus Magnus ait: crescunt eis plenilunio globi dimidiati duo, lapidum instar, sub oculis interiùs, in fœmellis præcipue, cum Suphar (crustas antiquas innuere vult) exuerunt. Ex Helmontii (qq) sententiâ, aut potius commento, mares cancrorum ægrotare incipiunt, à mensis Junii medio per viginti septem circiter dies, quibus cancer nihil esitat: Quâ tempestate stomacho illorum veteri exterius obducitur membranula nova, inter quam & stomachum veterem est liquor quidam lacteus, qui sensim exterius in globum stomachi convexum, quâ parte attingit, obducitque stomachum veterem, contrahitur utroque latere in concavum, statimque lapidescit. --- Postremò etiam uterque lapis iteratò sensim dissolvitur, & in nutrimentum paulatim abit, nihil autem cancer edit, aut in ejus stomacho reperitur, quantisper isti lapides sunt in stomacho, vivitque toto illo tempore tam ex veteri suo stomacho sensim absumpto, quam ex usu resolutorum postea lapidum.

- 5 Sachsius in sua Gammarologia, notante Valentino, opinatur, lapides cancrorum ex sale terræ balsamico centrali progigni, & in
- 6 ventriculo reperiri. Frid. Hoffmannus in clave Schroederiana, dum hos lapillos non oculos esse monstrat, addit: in capitis summitate siti, utrimque unus, nec quovis tempore in iis inveniuntur, sed cum exuvias deponunt, & novam crustam acquirunt, crescunt, & decrescunt. Plenilunio crescunt præsertim in fœminis. (rr) Dale asserit: lapillos nasci in
- 7 cerebri ventriculis, utrimque unum (ss) Valentini verba sunt: lapillos in ventriculo marium, vel propè istum generari (tt) Hos lapillos vel spontè cancri projiciunt, qui subcærulei sunt, vel ex cancris sumuntur. (uu)

- 9 Jam verò, quantum hi Scriptores, vel in uno omnes, vel in aliquibus saltem hallucinati sint, paucis declarare animus est. Ex Agricola manifesta contradictio evincitur, dum lapillos in capitibus inveniri, ventriculo verò adjunctas esse perhibet: Siquidem ventriculum nemo in capite quæret; &, licet in cancris quoad figuram externam caput à corpore parum discriminetur, caput tamen dicendum est summa illa pars in cornua desinens, sub qua cerebrum me-

(qq) Tract. de Lithiasi cap. 7. n. 32. (rr) lib. 5. classe 3. §. 60. (ss) Pharmacol. lib. 3. classe 1. Sect. 2. n. 12. p.m. 508. (tt) in Hist. simplic. reformata lib. 3. cap. 35. §. 2. (uu) l. c. §. 3.

mediocriter amplum coloris subviridis & quasi bifidum apparet, è quo processus mammillares nervique optici ascendunt, atque medulla oblongata duo crura in medullam spinalem descendunt, eaque in toto hujus processu modo divisa, modo unita cœunt, rursusque abscedunt. (vv vv) Et hinc 10 manifestissima etiam falsitas deprehenditur in Cardani traditione, qui hos lapillos in oculis gigni vult, deceptus forsan ab etymologia, quod nempe vulgò oculi vocentur hi lapilli.

Verius tamen quoad hoc loquitur Albertus, quod sub oculis 11 crescant; quod autem in famellis etiam dentur, neque Alberto, neque Hoffmanno fides tribuenda est, cum aliud Autopsia suadeat. 12 Helmontio licet assentiamur, dicenti: materiam lapillorum esse liquorem lacteum, illósque post renovatam crustam iterum dissolvi. At veterem stomachum in nutrimentum absumi, & novum regenerari iterum, iterumque negamus.

Quod Sachsum attinet, quid per Sal illud terræ centrale intel- 13 ligat, aliis, qui ipsius Gammarologiam legerunt, dijudicandum remittimus. Quod autem lapilli in ventriculo non reperiantur, quilibet autè affirmare poterit. Neque Hoffmannus, præter alia 14 referens, lapillos in plenilunio crescere, nobis assensum extorquet, cum hoc incrementum non plenilunio, sed succo illi indies accedenti adscribendum, consequenter per accidens esse, arbitremur, si fortè, incidente plenilunio, majores deprehenduntur; sunt enim hi lapilli tunc maximi, quando actualiter vetus crusta decedit, & nova substrata jamjam indurescere incipit; quo non obstante facile contingere potest, ut, quia cancri accrescente Lunæ lumine, uti supradictum, copiosius alimentantur, & plus succi nutritii colligunt, in plenilunio, sicut carnositas, ita & lapilli majores sint.

Longissimè à veritate aberrat Dale, lapillos in cerebri ventri- 15 culis nasci, supponens, ubi nec ille, nec alius quispiam, aut quæsierit, aut invenerit.

Quod denique Clar. Valentini, solertissimus alias Historiæ 16 simplicium ex novissimis expertisque naturalium Scriptoribus collector, de situ horum lapidum ambigè sentiat, atque insuper dicat, hos subinde sua spontè à cancribus projici, planè miramur, cum, quod primum concernit, lapilli, si in ventriculo reperiuntur, extra

illum certè inveniri non possint; & e contra: quoad secundum verò probabile non est, illos à canceris posse projici, cum 1. nulla prorsus via sit imaginabilis, per quam possent excludi lapides, & 2. indubitatum sit, lapillos, justam suam magnitudinem adeptos indurescente novâ crustâ, sensim imminui, consequenter iterum ad certos canceri usus absumi.

17 Hisce ergò breviter discussis, nos lapillorum istorum naturam & genesis, si non demonstrare, saltem, quantum per vires nostras licet, adumbrare satagemus.

18 Dicimus igitur 1. Lapilli, seu uti vulgò audiunt oculi sunt corpora dura, saporis terreo-alcalini, in maribus canceris propè ventriculum utrimque, mensibus Majo, Junio & Julio plerumque inventa, coloris sub-albicantis vel cæsi, figura orbiculatæ, ex unâ parte convexæ, ex alterâ, ventriculum versùs, vel planæ, vel aliquantillum sinuatæ; à quâ tamen figurâ subindè desciscunt lapilli monstrosi, qualis noster fuit, de quo in præfatione; nec non alius, quem Paulus Wurffbainius ex cancro fluviatili cocto extraxit, globosum scilicet, qui fortiùs contractus, in duos vulgares oculos desiliit. (xx)

20 Dicimus 2. materiam, ex quâ hi lapilli generantur, esse eandem cum liquore illo albicante, cujus copiâ canceri maris vasa spermatica & epididymides, mensibus, quibus foemellæ actu pariunt, & ovula sub caudis gerunt, nempe Decembri, Januario, Februario ad Martium & Aprilem usque, uti supra dictum, omnium turgidissima, velut alba filamenta crassiora conspiciuntur. Hunc autem liquorem lacteum esse propriè colliquamentum spermaticum, spirituosum-prolificum, vel in fieri, vel in facto esse, cujus vasa deferentia, uti ocularis inspectio, & sæpiùs citatus Willisius docet, utrimque ex Oesophagi lateribus suas Origines ducunt, & versùs trunci fundum demissa & ibidem magis compacta & teretiora sub epididymidis specie facta in duos penes terminantur, quorum apices per foramina pedunculis ultimis (penultimis dicit Willisius, qui fortè primum par artuum minorum, barbulas dictum, connumerat) excusa exitus habent (yy) & hinc

23 Dicimus 3. Æquè humorem per vasa deferentia aliàs deorsum ad vasa seminalia tendentem, ac illam materiam, seu succum spermaticum

maticum, ante lapillorum concretionem in vasis spermaticis & epididymidibus, à prægresso copiosiore pastu (confer ea, quæ de crustarum depositione §. 2. adducta sunt) abundanter collectum, in usus verò suos, scilicet speciei propagationem non insumptum, versus principia vasorum, propè Oesophagum sitorum, restagnare; ibidemque, quia natura per se debilis, & unice crustarum renovationi intenta, hanc materiam seminalem non satis actuat, particulis Salino-terrestribus sese inter coëuntibus, oleosis autem & spirituosissimum fluorem humorum conservantibus, pro novâ incrustatione secedentibus, coagulari, & in substantiam lapideam converti, quæ dein, ubi crusta nova suam dūritiem, ac perfectionem fuit adeptā, accedente novo succo nutritio, & robore naturæ redintegrato, in omnes partes æqualiter distributo, iterum in fluidum illum succum lacteum resolvitur; quod vel exindè probabile videtur, quia 1. non tam ante lapillorum præsentiam, sed etiam post illorum resolutionem vasa sæpius dicta succo illo turgida, ipsis verò lapillis justam magnitudinem adeptis flaccida & inania observantur, uti Antonius Portius clarissimis quoque verbis asserit: *nam mense Maji vasa seminalia sunt flaccida, languida & ferè vacua semine* (zz) 2. quia lapides, sicut cum incipiente decrustatione in molem augentur, ita cum indurescentibus crustis decrescunt, & tandem prorsus non apparent.

Dicimus 4. Hanc conjecturam non obicure probari ex oculo 25 monstroso, cujus in præfatione mentio facta; nam, cum pariter in *astaco* fœmina bina ovaria utrimque ex Oesophagi & stomachi lateribus disposita in duos uteros, imò corporis trunco confitos transeant; (a) nosster autem lapillus vera, utut pauca, ovula sibi inclusa tenuerit, adeoque cancer ille (procūl dubio hermaphroditicus) licet ab extramarem simulasset, de natura tamen sequioris sexus participaverit, sequitur necessario, illum vasorum spermaticorum fuisse incolam, consequenter omnes illos cancros lapides in vasis spermaticis generari. Verum, cum Deus & natura nihil faciant frustra, hinc

Dicimus 5. Finem horum lapillorum vel esse, ut moles con- 26 vexa illorum dorsum versus (sit venia verbo, nam satius forsā abdomen versus in canceris diceretur) se attollens, juvet secessum ventris crustæ; vel ut materia spermatica interea, dum cancer ægro- 27 tat,

(zz) Anat. cancr. fluviat. in M.N.C. Dec. 2. ann. 5. obs. 15. (a) Willis l.c.

tat, tali modò coagulata, & redeunte illius sanitate denuò resoluta, in promptu sit ad continuandum cum sàmella congressum, quæ pariter renovatis, sed paulò seriùs, crustis tunc lascivire incipit; vel
 28 quia singulari Naturæ naturantis beneficio, quo *omnia in hominis adjutorium creata sunt* (b) factum est, ut materia illa seminalis, aliàs speciei propagationi serviens, hoc tempore in substantiam lapideam, tantæ, ut paulò post dicemus, in Medicinâ utilitatis, abiens, hominis sanitati velificari possit; quem in finem nonnullis in locis benignissimum Numen ita naturæ benedixit, ut copiosissimo horum lapillorum proventu omnibus hominibus, pro exigentiâ necessitatis, juxta inferius referenda, abundè prospectum sit.

CAPUT VI.

De Modo Collectionis & Selectu Lapidum

Cancrinorum.

- 1 **L** Apillorum à cancris viventibus spontaneam projectionem in præcedenti capite s. §. 10. n. 16. impugnâvimus, firmitè credentes, omnes illos, qui undè undè ad nos perveniunt, è cancris
- 2 aut coctis, aut ad hunc finem simpliciter trucidatis desumi. Marxiùs expertissimùs simplicium exoticorum Aromatarius Norimbergensis refert: cancrorum lapides potissimùm ex Marchia Brandenburgica provenire, ubi cancri & lapides cancrorum in tanta inveniuntur copia, ut ex illis ærarium Regium annuatim redditus millium imperialium habere dicatur, de quo Regius quidam Borussiae Minister D. Bernardum Valentini fecit certiore. (c) Quo cum consentit Helmontius dicens: *In Marcâ Brandenburgicâ locupletissima est cancrorum piscatio.* (d) An autem, quod mox subjungit, ita se habeat, nec nè, meritò dubitamus, cùm nihil horum aut experti simus, aut ab alio quodam annotatum invenerimus; pergit enim: *vectores autem coguntur noctu excubias agere, nè forte porcus aliquis vel leviter subter currum transcurrat; nam id si contigerit, manè quotquot cancri in curru fuerint, inveniuntur mortui.* Si ta-
- 4 men.

(b) August. de ver. & fals. pœnitentia. (c) Mus. lib. 3. c. 35. §. 1. (d) de Lithiasi c. 7. n. 33.

men, quoad lapillorum in aquarum fundo inventionem, juxta Mar-
xium verum est, non mox sequitur, eos à viventibus projici, sed
cancros tempore, quo ægrotant (ægrotant autem, dum lapillos ha-
bent) suisque inimicis resistendi viribus destituti sunt, ab aliis adhuc-
dum fortioribus (belligeros enim esse jam suprà diximus) interimi,
& relictis in flumine lapillis absumi.

Verisimilius est, quod Clar. Gothofr. David Mayerus Polya-
ter Vratislaviensis Acad. Curiosus de collectione copiosa horum
lapillorum ex relatione Mercatorum & Judæorum, per confinia Tar-
tariæ & Moscoviæ Vratislaviam appulsum, Collegio Nat. Cur.
communicavit (e) cujus verba in gratiam Lectoris, cui liber hic
fortè ad manus non est, huc apponimus: *frequentiore lapidum can-
crorum collectionem observari hodie, perhibent, in Bessarabia Tartaria Bud-
ziacensi, cum primis deserto Walachienfi, Urbi Teginæ sive Bender non mul-
tum distito: quinimò in Ucraniâ Moscoviticâ, circa fluvium Borysthenem
& Tyram per utrosque Podoliæ terminos, regione multis magnisque flumi-
nibus, & ubertate & fertilitate cancrorum divitibus, irriguâ. Alveo
suo egressos fluvios hos majores, minoribus inde prodeuntibus & adsitis, per
diversos confinium regionum tractus, fertilitatis cancrorum copiam inferre
perhibent, cujus compotes redditi accolæ, quos esui cancrorum, si non peni-
tens, certè ut plurimum adversari dixerunt, cancrorum conservationi invi-
gilant, usque dum suo tempore eorundem lapidum acquisitione privatis
non minus, ac publicis necessitatibus commodè subvenire possint, datâ sæ-
pius subordinato Magistratui certâ horum lapidum portione in onerum
publicorum pretium. Observatis exactè iis mensibus, quibus cancri com-
muniter bonitate distinguuntur, Borysthenis & Tyra, hincque prosilientium
& quacunque ratione cancrorum copiâ divitum fluminum accolæ, omnium
primò vastis desertisque, & ab omnium hominum consortio remotis locis
se insinuant, ibidemque aut quocunque solitario loco fieri potest, foveas
preparant, quarum profunditas sexaginta circiter aut septuaginta, latitu-
do verò decem, quindecim, aut viginti pedibus aequet; eas, quâ fieri
potest, diligentia, incredibili copiâ obtentis capturâ cancris infarciunt, &
haud aliter, ac uvas, pedibus illos conculcando, interdum pro contritione
certiore obtinendâ, adaptatâ tudete ligneâ, corpora eorundem concutien-
do ac enecando, foveis & deserto relinquunt, domus suas repetentes, quas*

F

ad

ad triginta interdum milliarium spatium ab hinc diffitas habere dicuntur; eâ propter abditorum & remotorum Sylvarum recessuum amatores, ne gravis omnibus & interdum funestus, qui ex putrefactione cancrorum diffunditur, fœtor sanitati officiat. Hac ratione foveis immissa Gammarrorum multitudo quibuscunque cœli tempestatumque injuriis patet, usque dum post superatas Hyemis asperitates, vernali tempore auspice, superioris laboris cursum relegere liceat. Operi intentis his hominibus, qui illuvie, situ ac sordibus coinquinatas in foveis reliquias, quò longius ab his recesserunt, eò curatius fluviis, quos proximos habent, advehunt, in quibus excussorio cribro inquinamenta repurgando tandem lapidum admirabilem copiam in laboris præmium ex voto obtinet inops aliàs & egena gens, in angustia sua hoc thesauro locupletior reddita. Hæc per Tartariam, Oc-zaviensem, Regnum Astracanum, Palatinatum Kioviensem, & Witepskiensem lapides hos extrudit venales, unde tam ingenti copiâ Regiomontanorum, Gedanensium, Vratislaviensium & tot Mercatorum manibus communis committitur merces.

- 6 Hi & omnes è vivis cancris desumpti lapides subcærulei, seu cœsii sunt coloris, & in usu medico melioris notæ, quàm qui ex coctis eximuntur & candidiores sunt, eo quòd sale culinari jam saturati, absorbendi vim tantam non habent, ac illi, qui in statu quasi innocentia & peregrinâ acrimoniâ adulterati non sunt. Cavendum tamen est in horum coëmptione Pharmaceutis, ne in lapillos adulterinos & arte fraudulentâ ex terra albicante, gypso aut similibus fictos incidant, sicque decepti alios decipiant in magnum sæpè sanitatis præjudicium; cujus imposturæ reos non paucos mangones deprehenso & castigatos refert paulò antè citatus Valentini (f) poterit tamen fraus facillè dignosci, vel per analysin Chymicam, vel per affusionem menstrui cujusdam acidi, à quo veri lapides cancrorum fermentationem concipiunt, non itidem factitii, nisi ex conchis sint concinnati.

CAPUT VII.

De Usu Astacorum Fluviatilium.

- 1 PRO duplici corporis humani exigentia duplex quoque usus est Asta-

Astacorum : sicut enim corpus humanum quâ vivens & sanum succi nutritii, jugi motu indies absumpti, perpetuâ restauratione opus habet, & quâ morbosum sanitatis recuperationem affectat, ita Astacorum fluviatilium (de hīs enim, ne prolixi simus, nobis Germanis, fluviorum accolis unice sermo est) usus vel est cibarius, vel therapeuticus, iterumque vel therapeutico-diæteticus, vel therapeutico-pharmaceuticus. In tres ergo paragraphos partiemur hanc materiam, ita, ut primus acturus sit de cancris, quatenus in cibum veniunt sanis, secundus de cancris, quâ ægris in victu commendantur, & tertius de Medicamentis, quæ tum ex ipso cancro, tum ex illius partibus præparantur.

§. 1.

De Usu Cancrorum Cibario in Sanis.

Rex Cyrus aliquandò interrogatus ab hospite, ad quem fortè ¹ diverterat, quid ad prandium parari juberet, *nihil aliud, inquit, quàm panem, nam spero, me propè rivum cœnaturum.* Mira profectò frugalitas in Rege Barbaro, cui panis erat pro obsonio, & sitim aquæ spe deferebat in cœnam. (g) Certè frugalis ac simplicissima primis sæculis mensa fuit, cibi vulgares & pauci, potissimum, quos terra parturiebat :

Piscis adhuc illis populis sine fraude natabat

Ostreæque in conchis tuta fuere suis,

Nec Latium nôrat, quam præbet Jonia dives,

Nec quæ pygmæo sanguine gaudet avis. (h)

Et quidni? simplicibus & paucis natura contenta est, &

Jejunus rarò Stomachus vulgaria temnit (i)

At postquam ingeniosa gulæ luxuries succedentium sæculorum indolem corrumpere, & *damnosis stomachi sarcinis*, uti loquitur Petrar- ² cha, (k) naturam in perniciosissimum sanitatis & longævitatæ præjudicium onerare docuit, Vah! *quidquid avium volitat, quid-*

F 2

quid

(g) Ammianus l. 21. (h) Ovid. (i) Horat. Sermon. l. 2. Satyr. 2. (k) Dial. 18.

quid piſcium natat, quidquid ferarum diſcurrit, noſtris ſepelitur ventribus, (l) ut proinde cum juſtiſſima indignatione exclamet Poëta:

— — — — — O prodiga rerum
Luxuries, nunquàm parvo contenta paratu!
O quæſitorum terrâ pelagôque ciborum
Ambitioſa fames, & lautæ gloria menſæ. (m)

An ergò mirum, ſi, quod moderno tempore prò dolor! amaris lachrymis deſlendum eſt, patrum noſtrorum ætatem non ampliùs attingamus, citiùsque moriamur, quàm integrè vivere cœpi-
mus? Quære nunc, cur ſubitò moriamur? quia mortuis vivimus (n)
3 Interim tamen non neſcimus, quòd Divinus Protoplaſtes, quem-
admodum omnia in uſus & utilitatem humani generis creavit, ita
etiam poſt univerſalem orbis cataclyſmum non tantum olera & lè-
gumina, ſed & reptiliũ volatiliũque, imò aquatiliũ quoque car-
nes nobis in eſcã dederit, juxta illud Sacræ Paginæ: omnes piſces
maris manui vestræ traditi ſunt, & omne, quod movetur & vivit, erit vo-
4 bis in cibum. (o) Unde, ut ex diverticulo in viam redeamus, dedu-
cimus etiam animalia, cruſtacea, cum in cenſum veniant piſcium,
ciborum generi annumerari debere. Verum quis amabo! audacu-
lus illè fuit, qui primus cancerum animal iſtud horridum & aſpectu
tetricum ſolummodò tangere; nè dicam, Apicianas inter cupedias
trahere ſit auſus? Certè, niſi vehementer fallamur, aut mortis re-
us aliquis, ut vitam redimeret, comedendo primum cancerum ex-
perimentum facere debuit: aut miſer quidam naufragio in Inſulam
deſertam ejectus, neque habens, quo veſceretur, niſi quod mani-
bus caperet, miſerandâ experienciâ didicit, cancros ſine noxâ inter
5 cibaria venire poſſe. Quidquid ſit, noſtrâ ætate ſaltem comper-
tum habemus illud; quod Caſtor Durantes de Aſtaco fluviatili ca-
nit:

Aſtacus & molli carne eſt, & denique ſuavi;
Preditus, hincque ideò perſacile excoquitur (p)

6 Cujus edulii ſapiditas ad eò guſtum titillavit, & appetitum acuit
Apicio, decantatiſſimo Romanorum Helluoni, ut teſte Athe-
næo

(l) Seneca Rhetor. 20. (m) Lucanus 4. (n) Seneca l. c. (o) Genes.
9. v. 2. & 3. (p) l. 20. de Sanit.

næo (q) Minturnam Squillis, Alexandriam Aſtacis veſcendi cau-
ſâ profectus fuerit, imò in Africam quoque, ubi Squillas Smyrnæis
majores dari audierat, transnavigaverit, ſed poſtquam ſe decap-
tum comperit, Provinciam illam execratus ſit, & ex indignatione
ne pede ſemel extra navem poſito, remos vertere jūſſerit. Cui for- 7
ſan accenſeri meretur Religioſus ille, qui centum aſtacos ſatis mag-
nos ſine moleſtiâ pro uno prandio comedere potuit, faſſusque
eſt, ſe animi deliquium pati, ſi ex verecundiâ appoſitorum aſtaco-
rum copiam ſufficientem devorare ſibi non liceat (r)

Non autem abſolutè de Aſtacis pronunciandum eſt, eos facile 8
coqui ſeu digeri; cum non omnes promiſcuè homines, præſertim
quorum ventriculus aliâ diſpepſiâ & humorum diſcrâſiâ pituitosâ
laborat, aſtacorum carnes, quæ temperamenti humidi, & ſubſtan-
tiæ ſatis compactæ ſunt, ſubigere & in laudabilem ſuccum nutriti-
um convertere apti nati ſint. Accedit etiam, quòd nonnullis ex 9
ſingulari idiſyncraſia aſtacos nec videre nec odorari, ſine animi de-
liquiò, aut aliâ paſſione liceat. Sic ipſe D. Præſes novit virum ali-
quem Conſulari dignitate conſpicuum Neofori in Palatinatu, qui
appoſitis in menſam aſtacis coctis ſudore ſuperfuſus, cubili exce-
dere debuit, non ſecus ac ille Medicus, cujus in Miſc. Nat. Cur. (s)
ſit mentio. Sic eſus cancrorum ſternutationem fortiffimam in fœ- 10
mina nobiliſſima (t) & aphoniâ in Sacerdote quodam excitavit,
obſervante Herrodio. (u)

Laudatur Aſtacus fluviatilis præ marino, & quidem in plenilu- 11
niò captus juxta illos Baptiſtæ Fieræ Mantuani verſiculos:

*Hic mihi in Autumno pingueſcens Vere vel imo
Luna magis pleno, ſi rubet, orbe, ſapit.
Gammare, flumineâ poteris ſi vincere caudâ,
Gratior æquoreis ſis mihi cancer aquis. (vv)*

Tunc temporis enim plenior & pinguior vulgò habetur: quibus ta 12
men non obſtantibus nobis indubitatum eſt, aſtacos noſtros Menſi-
bus Martio & Aprili, priusquam cruſtas deponunt, omnium eſſe
pleniffimos, conſentiente etiam Aldrovando (x) Et hinc vulgare
illud:

F 3

Men-

(q) Primo Deipnoſophiſtiæ. c. 3. (r) Eph. Nat. Cur. Dec. 2. ann. 3. obſ. 187.
(s) Dec. 1. ann. 1. obſ. 135. (t) ibid. Dec. 2. ann. 4. obſ. 26. (u) ibid. Dec. 1. ann.
2. obſ. 145. (vv) in ſua cœna n. 107. (x) l. c. cap. 6.

Menſibus, in quibus R, bonus haud eſt, credite, cancer.

abſolutâ veritate non nitiſtur; ſi tamen attendatur ad illud barbaricum:

Menſibus, in quibus R, non debes edere cancer.

id eò collimare nobis videtur, quòd in his menſibus, quia fœ-
mellæ aut intùs gravidæ ſunt, aut ovula ſub cauda geſtant; mares
econtra lapillos nondum habent, canceri nec comedi, nec capi debe-
ant, quo minùs tùm prolificatio, tùm lapillorum procreatio impe-
diatur.

- 13 A noſtratibus aptantur menſis ſimpliciter aquâ & ſale cocti.
Quibusdam tamen, præprimis Italis, præplacent cum aceto, ſale &
pipere ad rubedinem elixi. Nec deſunt artis coquinarie diverſi
modi, alia, eaque ſapidiffima obſonia ex Aſtacorum carnibus ad gu-
ſtum præparandi, quæ tamen coquorum ſolertia & induſtrie com-
mittimus.

S. II.

De Uſu Cancrorum Cibario in Aegrotan- tibus.

- 1 Cùm animalia cruſtata, cujuſcunque ſint generis & ſpeciei,
temperamento gaudeant humido & frigido, facile patet, eos in af-
fectibus illis, ubi temperies contraria, ſiccitas & caliditas, noſtro
explicandi modo acceptæ, conjunctæ fuerint, cibum eſſe appropria-
tum, & conſequenter, quia inſuper ſucco gelatinoso nutritio cum
2 ſale alcalino ſubtili maritato abundant, phthiſicis & hecticis ſalu-
berrimum, præſertim, cùm quoad totam ſuam ſubſtantiam præbe-
ant vulnerarium, quibuſcunque internis exulcerationibus ſummè
3 proficuum. Quia verò carnis aſtacorum ſubſtantia valdè dura eſt
& diſpepta, hinc ventriculum ut nanciſcatur robuſtum, & calidum
neceſſe eſt; cujuſ tamen defectus ut plurimum notatur in hecticis;
ideò non ſemper conſultum eſt, ut aſtaci ſimpliciter in ſubſtantia
cocti quibuſvis ægrotantibus indifferenter comedendi concedan-
tur. Sed præſtat, ut talia fercula ex iis parentur, quæ non niſi ſuc-
cum poſt ſubſtantie coctæ contuſionem expreſſum, aut carnes mi-
nutif-

nutiſſimè conciſas vel contuſas cum amygdalis, aromatibus mi-
tioribus, aut alio quodam calefaciente & attenuante condimento
mixtas recipiant.

§. III.

De Uſu Aſtaci, illiusque Partium Therapeu- tico. Pharmaceutico.

Virtutes Aſtacorum fluviatilium (uti forſan omnium cancro-
rum) in genere ſunt *humectare refrigerare, dolores lenire, & ſpiri-
tuum motus excentricos refrænare*: & hinc cancer per ſe conquaſſatus
& cataplaſmatis in morem impoſitus in Inflammationibus, dolori-
bus capitis, renūmque, in ambuſtis, in fiſtularum & ſcorbuticis do-
loribus commodum remedium præſtat. Paratur quoque Topicum
ex contuſis aſtacis, pulmone vituli & oleo olivarum ſeu laurino ad
extrahenda ſpicula ſpināsque (*) qui tamen effectus non attractio-
ni, qualem in rerum natura nunquam admittimus, ſed potius emol-
litioni partium & robori naturæ, à ſe propellentī, deberi credimus.
Totus cancer cum juſculo pullorū contuſus, & propinatus abortum
præcavet (y) Huic brodio accenſendum eſt *Butyrum potabile Zuvel-
feri* ex contuſis Aſtacis, Butyro, Symphyto, Enulā, Iride Florent.
&c. (z) laudatum in phthiſi, tuſſi inveteratā, ſputo purulento,
hecticā medicamentum.

Ridicula eſt, & ſi non ſuperſtitioſa, ſaltem firmo aliquo ex ma-
niſeſtis cauſis naturalibus (ſi Phantaſiam excipias) fundamento de-
ſtituta eſt curatio februm intermittentium per aſtacum vivum, cu-
jus pectori inverſo (id eſt dorſo in ſenſu vulgari) ſi præciſi febrici-
tantium ungues alligentur, aſtacusque rejiciatur in fluentum, febres
certò certius abigi creduntur à Theophraſto (aa) ejusque aſſeculis;
quod experienciā propriā confirmare conatur Emanuel König
(bb)

Nos planè, hanc febres curandi methodum neutiquā in æ-
grotis, hujus curationis inſciis, proceſſurum, adeoque effectum abſo-
lutè

(*) Georg. Dan. Coſchvitz in Pharmac. Schröder. renov. lib. 5. claſſ. 3. §. 76.
(y) Joël. in Praxi p. 289. (z) v. Corp. Pharmac. Juncken fol. 1136. (aa) de My-
ſter. verm. volum. 2. (bb) Ephem. N. C. cent. 2. ann. 1. obſ. 168.

lutè in vim illam imaginationis rejiciendum esse, cum Waldschmidio (cc) credimus: sicut enim fortis imaginatio morbos producere, ita & eos, qui plurimum ab actione spirituum dependent, curare potest. Ipse Galenus huic imaginationi in curandis morbis plurimum tribuit (dd) putans: illum Medicum plures sanaturum, qui melius persuadere potuerit, cui etiam Marsilius Ficinus assentitur. Consequenter hæc per astacos unguium bajulos facta, aliæque similes curationes per accidens in morbis fiunt, in quantum nempe per hunc & ejusmodi vehementem animi affectum liquor nerveus, seu spiritus animales vehementius commoventur, qui, dum in musculos & sanguinem agunt, circulationem augent, lentorem & visciditatem corrigunt, frequenti verò sanguinis & humorum impulsu viscerum obstructions resolvunt, & ita morbi profligantur. (ee) quod manifestè probatur exemplo cujusdam valetudinarii, qui citante supra dicto Waldschmidio, ultra modum continuo medicamentorum usu delectatus, à Medico magnæ suæ tempore famæ, importunius pharmaca postulat: cui ille tres ex pane similagineo formatas mittit pilulas, sub magni arcani nomine, quas æger cum magnâ fiduciâ lumit & sanatur.

4 Hæc de Astaco integro. Partes illius Pharmaciae servientes sunt 1. *Crusta*. 2. *Chela*. 3. *Succus expressus*, *Decoctum*, *Aqua stillatitia*. 4. *Pulvis ex integro cancro*, & *Cineres*, 5. *Oculi veri*, 6. *Lapides cum suis præparatis & compositis*. 7. *Ventriculus cum suis denticulis*.

5 I. *Crustæ* præsertim novellæ & teneræ parem cum lapidibus virtutem habent, atque insuper pro febrifugis ante paroxysmum datæ, necnon contra infantium scabiem, à falso-acribus humoribus ortam, deprædicantur, si pulvis illarum, cum oleo rosaceo mixtus, extrinsecus adhibeatur.

6 II. *Chelæ* cancerorum, præsertim apices illarum nigri, basis sunt, seu primarium ingrediens decantatissimi Pulveris Bezoardici Comitissæ de Kenth, Pulveris è Chelis Cancerorum Londinensium, Deckeri, Charas (ff) &c. Lapidis item Contrayervæ Bateani (gg) qui pro singulari cardiaco & alexiterio in febribus malignis, peste, variolis, morbillis, purpura milliari &c. habentur.

III.

(cc) In Diss. de Imaginat. homin. & brutor. pag. 14. (dd) 1. Prognost. (ee) Huld. Waldschmid. l. c. (ff) v. Corp. Pharmaceut. Junckenii fol. 754. (gg) vid. Illius Pharmacop.

III. *Succus* è vivis aſtacis conquaſſatis expreſſus, cum opio & croco mixtus probatiſſimum remedium in capitis intenſiſſimo etiam dolore & deliriis à Rulando (hh) in faciei rubore præternaturali à Grulingio, contra Gangrænâ, tum intrò ſumptus tum in Clyſteribus, tum ad extra applicatus ab Ill. Georg. Franco (ii) cenſetur. Contra Anginam, prunellam & linguæ aſperitatem cum ſucco ſempervivi & nitro mixtus gargarisma conſtituit experitiſſimum & in vulgus notum. Sicut & contra eundem affectum æque ac februm ætus elegans & utiliſſimum remedium ſiſtit Syrupus anticauſodicus Pharmacopœiæ Auguſtanæ. (kk) In ambuſtis ſeu combuſtionibus vix melius habetur ſucco cancrorum fluviatilium, recenter expreſſo: (ll) uti & in ulceribus ſordidis & fiſtulis cum ſucco nicotianæ mixtus & injectus commodum uſum præſtat: hinc etiam clysmata ex decocto vel ſucco cancrorum in dyſenteria, ubi inteſtina craſſa aut etiam rectum læſa fuerint, optimo conſilio injiciuntur. Non minùs convenit idem ſuccus cum vino propinatus contra abortum. (mm) *Brodium* ſeu juſculum ex decoctis cancris alvum ſolvit; ad ſcorpionum & viperarum morſum tum cocti cum vino cancri in potu, tum conquaſſati & plagis impoſiti ſerviunt.

Aqua ex aſtacis contuſis ſimpliciter in balneo Mariæ deſtillata, diuretica eſt, renes à ſabulo & arenulis purgat, & ſitim potenter levat. Quercetanus aſtacos coquit in diplomate benè occluſo cum ſucco ſempervivi per diem, poſtea deſtillat, aquam prolectam tertiâ vice cohobando, quam mirè attollit contra ambuſta, inflammationes, carcinomata & ulcera phagædenica, præſertim ſi ſimul ſal ex capite mortuo, poſt deſtillationem relicto & incinerato, elixiviatus adjiciatur; (nn) huic præmittit aliam aquam cancrorum compositam adverſus ambuſta ſimiliter adhibendam. Singularem aquam Ophthalmicam Crollius & ex eo Mynſichtus (oo) ex cancris conficiunt.

IV. *Pulvis* contra abortum, malignos ſerpentum morſus, Is-10

G

chu-

(hh) in ſuo Theſauro. (ii) obſervante Brunnero in Ephem. N. C. cent. 2. ann. 6. obſ. 95. (kk) Claſſ. I. de Syrup. fol. m. 3. (ll) Ettmüller in Colleg. Pharm. in Schröderum. fol. m. 692. (mm) Hartmann in Praxi Chymiæ pag. 282. (nn) Pharmacop. Dogmat. reſtitut. cap. 7. de aquis. (oo) Arman. Medico-Chimic. Sect. 19. pag. 496.

churiam, ad ulcera renum & vesicæ, ad grumos sanguinis resolven-
dos utilissimus paratur ex cancris fluviatilibus, in plenilunio captis,
& in vase terreo, non vitreato, ad os furni posito, sensim exsiccatis
& contusis (pp) datur à ʒss ad ʒj.

II Alio modo paratur ʒvis ex cancris in plenilunio captis, dum cancri
contusi in Balneo Mariæ per abstractionem phlegmatis ad siccitatem
destillantur, & ʒ in fundo relictus ad priores usus à ʒj ad ʒj pro-
pinatur. Huc referendus est pulvis ex astacis integris incineratis
desumptus, qui quidem in Hydrophobia, in ani fissuris, condylo-
matibus, ficubus & ulceribus ad extra cum ʒre Gentianæ applica-
tus, necnon in dysenteria intus sumptus multum commendatur,
cujus jam meminit Galenus, qui hoc remedium contra hydropho-
biam ex morfu canum rabidorum didicisse fatetur ab Æschrione
Empyrico, qui cancos vivos in patina cuprea, Sole in Leonis signo
existente, ad cineres usque combussit: dosis est parvum cochlear
per 40. dies (qq) A nonnullis tamen simplex lapillorum usus
cum myrrha & gentiana mixtus præfertur.

II2 V. Oculi Veri seu orbitæ nigræ, quasi corneæ, visus in cancro
organa, vim habent catharticam, si ad ʒij vel ad ʒj in vino
aut cerevisia tepida exhibeantur. (rr)

III VI. Oculi improprie tales, id est, Lapilli in cancris concreti, cum sint
nature alcalina, textura levissima, facile solubilis, testante Clar. Hoffman-
no, meo olim in Academia Fridericiana Professore ad cineres us-
que devenerando, (*) & juxta superius alligata, ex materia semi-
nali constent, & in corpore cancri viventis post novæ crustæ per-
fectionem in eandem iterum liquidam substantiam revertantur,
haud dubiè majorum in medicina virtutum esse credi possunt, ac
alii lapides purè terrestres, quod præ aliis ex resolutione Chymi-
ca facile patescit, dum ex illis per retortam Ratis non tan-
tum phlegma aliquod & ætus Urinosus, sed etiam ☉ Ale, licet
paucum & ☉ foetidum elicitur, capite mortuo levissimo, po-
III4 roso remanente; qua de causa Joannes Hennemannus (ss)
oculos cancrorum, etiam Lapidem Bezoar præfert, licet
sat

(pp) Etmüller l. c. (qq) vid. Coschivvizi l. supra cit. (rr) Deoda-
tus l. 1. Panth. Hygienic. c. 44. (*) Diss. de Mechan. operandi ratione Medic.
sic dictor. Alterant. §. 15. (ss) Tract. de Peste.

fat ruinoso nixus supposito, quod superius invalidare conati sumus: credit enim iste Auctor, hos lapillos recrustationis in cancro causam & materiam esse, & consequenter, cum nova membra producere apti nati sint, quod non efficit lapis ille, in capricervæ ventriculo repertus, nobis *Bezoar* Persis verò *Pasabr* (tt) dictus, remedium planè renovatorium, & bezoardicum longè efficacissimum nuncupari posse. Quidquid tamen sit, multijugis experientia hucusque docuit, cancrinos hos lapides potentissimum esse rhizotomum, quodvis acidum vitiosum tum in primis viis, tum in massa quoque humoralis nidulans eradicandi & debellandi, & hinc egregios se gerere in angustiis præcordiorum, palpitatione cordis, colica, ructibus acidis, aliisque consimilibus hypochondriacorum symptomatibus, in vulneribus & ulceribus, in puerperarum affectibus, febribus intermittentibus, nephritide, ischuria, dysuria, stranguria, pleuritide, aliisque compluribus ab acrimonia humorum potissimum acidâ oriundis passionibus & symptomatibus, de quibus pleni Practicorum loquuntur codices.

In substantia propinantur vel grossiusculè pulverisati, vel in subtilissimum pollinem seu alcohol supra porphyritem cum aqua stillatitia appropriata v. g. petroselinî, ononidis, fœniculi, fragariæ &c. triti, sub nomine *preparati* officinis venientes. In ordine tamen ad acidum in primis viis absorbendum præferuntur simpliciter in mortario pulverisati. Exhibentur vel solitariè, seu per se, aut cum aliis mixti. v. g.

In Bulimo, fame caninâ & acido austero hypochondriaco: 17

Rec. Ocul. ☿. ppt. vel tantum pulverisat. ʒij.

Corall. rub. ppt.

Limatur. ♂. subtiliss. ana ʒjß.

Rad. aron. ʒj. M. f. ☿. dosis ʒj.

In Oxyrrhevmate, Soda, inappetentia &c. 18

Rec. Ocul. ☿. pulverisat. ʒj.

☿. absynth. ʒß.

Nuc. mosch. Grv. M. pro dosi.

G 2

In

(tt) Kämpferus in amœnit. exotic. fasc. 2. de lap. bez. Oriental.

- 19 In febris intermittentibus quibuscunque ante paroxysmum:

Rec. Ocul. ☿. præpar. ℥j.
 Arcan. 2plicat. Myns.
 Bezoard. Min. ana. GrX.
 ☿ Armoniac. depurat grxv.
 ☉ Caryophyll. gtj. M. pro dosi.

- 20 Alius Pulvis antifebrilis simplicior Ettmülleri immediate ante Paroxysmum sumendus

Rec. ☿ Armoniac depurat. grxv.
 Ocul. ☿. ppt. ℥ss. M. d. pro dosi, raro indigebis secundâ.

- 21 Pro phthifico-hecticis, ubi tussis ferina multum incommodat ægros,

Rec. Ocul. ☿. $\frac{1}{2}$ sat.
 Rad. ir. Flor. ana. ℥j.
 Flor. Sulphur. grxv.
 Antihect. Poteri 3j.
 Laud. op. grj. M.F. $\frac{1}{2}$, divid. in 2. partes æqua-

les.

- 22 Magisterium ocul. ☿. cum Aceto destillato paratum & ☉
 ☿. p. del. præcipitatum cum Modernorum pluribus Ettmüllerus (uu) pro inutili habet remedio; utpote quod ☿ibus peregrinis saturati lapilli non eum, qui expectatur, in acido absorbendo effectum præstare possint; & ideo lapillis simpliciter $\frac{1}{2}$ satis aut præparatis longè sit postponendum tale Magisterium. Quod in genere quoque de omnibus ejusmodi Magisteriis intellectum vult, dum dicit: hoc imprimis intelligendum est de Magisteriis largiùs sumptis: quia sunt calces mortuæ, & saltem in stomacho hærentes incrustant eum, fermentumque extinguunt. (vv vv) Nihilominus tamen Magisterium cum Spiritu ☿, aut succo limonum præparatum priori anteponit Hoffmannus (xx). Imò mirum in modum de-
- 23

(uu) tom. 1. fol. m. 839. edit. ultim. (vv vv) Idem tom. 2. de feb. lent. Symptom. m. fol. 238. (xx) in Clar. Schroed. l. 5. Sect. 2. §. 60.

deprædicant suum ex lapill. ☿. Magisterium liquidum compositum, seu liquorem nephriticum, & antipleuriticum Joannes Michaëlis, suum nephriticum Cncephelius, suum diuretico lithontriptricum Coschvvitius. At quid exinde sperandum sit, ex Clar. Ludovici testimonio patet, qui *mirandum sanè, inquit, dari adhuc Medicos, qui suos agrotos talibus medicaminibus* (loquitur autem de pomposis his Magisteriis) *nomine potiùs, quàm virtute conspicuis, non solùm pecuniâ, sed & sanitate sæpiùs defraudant, vel ad minimum nil juvant.*

Liquores per deliquium paratos ex oculis cancerorum, vel 24
lis, vel admixtis aliis concinnatos habent, atque in calculo & suppressione urinæ nimium quantum extollunt Hoffmannus in Thesauro Pharmaceutico, Charras, Etmüllerus & alii (yy) in quos tamen forsân eadem, ac in Magisteria cadere potest censura.

Spiritus oculorum ☿ laudatur in vulneribus pectoris per 25
syringam injectus. Essentiam pariter ex oculis ☿ præparant alii cum aceto, alii cum therebinthina & a tu vini (zz)

VII. Tandem Ventriculus cancerorum cum suis denticulis 26
inclusis à nonnullis ad appetitum excitandum laudatur.

Hæc de Usu Cancerorum Pharmaceutico quasi per transen- 27
nam dicta sint: plura, qui volet, habere poterit ex Practicorum libris, qui medicamentis ex cancerorum partibus compositis sunt refertissimi.

Quibus ergo huic qualicunque opellæ finem imponimus, Té- 28
que, Lector Curiose, enixè rogamus, ut, si fortè nos in conjecturis nostris aliquantis per hallucinatos fuisse deprehenderis, cogites, homines nos esse; quis enim sagittarius artis suæ tam peritus est, qui non aliquando aberret à scopo (a) præsertim in rebus adeò abstrusis & hucusque inter arcana naturæ reservatis, ad quæ enodanda plus temporis, quàm nobis pro hac Dissertatione datum fuit, requiritur. Saltem fecimus, quod potuimus: si metam non attigimus, defœcatoribus tamen ingeniis januam pandimus, hoc naturæ misterium profundius rimandi & illustrandi; quantum enim est quod nescimus? Interim conjecturare aliquid verosimile

G 3

(yy) v. Corp. Pharmac. Junckeni. (zz) v. Boëtius à Boot de Gemmis
c. 176. Worm in Masæo pag. 60. (a) Demosth. l. Olyuth.

nil vetat, nec scire avidum absterreant illi Lucretii versiculi, quibus hunc nostrum Tractatulum concludimus

Nec illa

Inquiras, quæ sunt arcanis proxima, namque
In manibus quæ sunt, hæc nos vix scire putandum,
Est procul à nobis adeò presentia veri.

P A R E R G A.

E X

V N I V E R S A M E D I C I N A.

I. Medicinam invenit necessitas, auxit Experientia, perfecit Ratio.

II. Quorum ultimis duobus, tanquam fulcris innititur Medicina Dogmatica; quæ

III. Pro subjecto, seu objecto materiali agnoscit corpus humanum vivens, sanitatis causam tractabile, & hinc

IV. Neque cadaver humanum, neque corpus in statu sanitatis absolute deplorato possunt Medicinæ subjectum dici, licet circa illud Anatomia, circa hoc Medicus ex officio suo etiam versetur.

V. Res illæ, quæ corpus humanum quocunque modo vel constituunt, vel perficiunt, vel lædunt, in Medicinâ consideratione vel sunt *res naturales*, vel *non naturales*, vel *preter naturales*.

VI. *Res naturales* non sunt septem illæ vulgares, sed solummodò tres, *sanitas*, *causa sanitatis*, & *effectus sanitatis*.

VII. Sub quibus tamen reliquæ septem quodammodo comprehenduntur.

VIII. Sanitatis, quemadmodum morborum, subjectum solæ sunt partes solidæ, quæ

IX. Solæ à nobis viventes, fluidæ verò vitales dicuntur.

X. Humores propriè tales, in statu naturali propius ad naturam alcalinam accedere,

XI. Et hinc neque liquor gastricus, neque succus Pancreaticus acidi aut propriè falsi esse nobis videntur.

XII. Adeò que in intestino Duodeno hic non effervesceat cum bile, quæ,

XIII.

XIII. Quia propriè saponacea est, plurimum de alcali participat.

XIV. Et ideò, dum p. n. spissa est, & nimium *osb* pinguis, per alcalia attenuatur, dum nimium fluxilis, tenuis & impetuosa est, per acida cicuratur & spissior redditur.

XV. Chyli aliquam partem absorberi à venis meseraicis, & per venam portæ deduci ad hepar non improbabile est.

XVI. Interim tamen nec in hepate, nec in corde solo, sed in omnibus corporis partibus, præcipuè in pulmonibus, convertitur in sanguinem.

XVII. Sanguificatio non fit per fermentationem, sed continuum motum intestinum, coadjuvante Progressivo, seu Circulatorio.

XVIII. Sanguis autem non ideò ex corde affertur pulmonibus, ut ab aëre in respiratione refrigeretur:

XIX. Quin potius ibi magis incalescit.

XX. Non tamen propterea aër substantialiter ingreditur sanguinem.

XXI. Intrat verò aër pulinones in respiratione, quia hi dilatantur, non econtra.

XXII. Ex sex rebus *non naturalibus*, omnium maximè necessarius est aër atmosphaericus, qui non tantum pulmones, sed

XXIII. Ventriculum etiam & intestina, imò per corporis poros vasa quoque humorum subintrat.

XXIV. *Res præternaturales* sunt Morbus, Causa morbi & Symptomata.

XXV. Morbi humorum non dantur.

XXVI. Partes solidæ sub diverso respectu subjectum & causa morborum esse possunt.

XXVII. Ad Symptomata quoque pertinent Variolæ, quæ haud dubiè ortum suum debent fermento cuidam specifico, salino-acri caustico & inflammatorio: quodnam verò hujus fermenti latibulum sit, necdum decifum est.

XXVIII. Neque enim applausum meretur opinio, quam olim Joannes à Colle (b) se excogitasse gloriatur, credendo: sanguinem maternum post abscissum funiculum in vena umbilicali relictum, stagnantem, & putrefactum, præbere miasma illud variolosum, sensim & ex aliis occasionibus actuandum; quam ob causam voluit, ut post resectionem funiculi umbilicalis copiosior sanguis, ac solet, emit-

(b) III. Cosmet. Med. p. 247, cit. Weschio Exerc. de vermic. capillar. infant. pag. m. 363.

emitteretur, quo facto infantes aut nullis, aut perpauca illisque benignioribus corriperebatur variolis.

XXIX. Posse autem variolas per insitionem seu translationem purulentæ materiæ variolosæ e corpore varioloso ad sanum produci, hasque variolas non adeo malignæ fore indolis & facilioris curationis, non videtur adynaton.

XXX. Non dantur Medicamenta purgantia electiva.

XXXI. Nec specifica.

XXXII. Nec sarcotica propriè talia,

XXXIII. Neque ex-neque attrahentia.

XXXIV. Cum in totâ naturâ nulla detur attractio.

XXXV. Ad officiû Medici pertinet, in causis dubiis ad sphæram suam spectantibus ad requisitionem Judicialem respondere, ita tamen

XXXVI. Ut in renunciatione v. g. vulnerum absolute de lethali-
tate pronunciet, & Judici nullum relinquat dubium.

XXXVII. Stante modernâ Medicinâ, longè, ac antehac, cultiore, Jurisconsulti & Judices plurimum sæpè errare, si non etiam peccare possunt, dum sine requisito Medicorum Judicio, in causis ab ipsorum Judicatura pendentibus, vulgaribus tantum Veterum Medicorum dictaminibus & sententiis, falsissimo sæpe supposito suffultis, & in suos libros juridicos translatis, nituntur; cujus exemplum esse potest judicium illud commune, quod ii, quorum cadaver in aqua (ventriculo & intestinis aquâ vacuis) reperitur, pro violenter suffocatis, & postmodum in aquas projectis haberi debeant, quod tamen signum nobis est fallacissimum.

XXXVIII. Ultima voluntas matris, in partu morientis, relicta, quâ jubet, ut sibi post mortem non excluso foetu corpus non secetur, non est servanda. Ex qua occasione

XXXIX. Oritur Quæstio, an Mater, apparenter mortua, foetu in utero adhuc vivente, si dubium adhuc aliquod de certâ matris morte supersit, licitè per sectionem aperiri possit; ex hoc motivo, quòd in Rege v. g. aut in Principe major habenda sit ratio prolis, quàm Matris, & Mater forsan post sectionem casu, quo mortua non fuerit, restitui queat? nos negativam tenemus.

XL. Si tamen ex mortuæ Matris utero duo gemelli excindantur, quinam sit prior natus censendus, problema sit.

O. A. M. D. B. V. M. & S. S. M. M. H. & G.

Errata notabilia.

Pag. 11. lin. 22. pro *autumat* lege *autumat*. pag. 24. pro *Caput V.* lege *S. VI.* pag. 21. lin. 18. pro *vicina*, lege *vicinia*. pag. 28. lin. 22. *commune*, lege *commune*.

Reliqua B. L. ipsemet corriget.

Treyling, Johannes Jacob

Diss. phys.-med. inaug. de cancris, horumque partium natura et usu

Ingolstadium 1721

4 Diss. 4834

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11026656-3

VD18 15170608-001